

*Livsberättelser om att flytta till äldreboende:
vändpunkter för ensamstående äldre kvinnor*

Cecilia Engman & Sofia Magnusson

2019

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen) 15hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet

Handledare: Päivi Turunen
Examinator: Maria Sjölund

Abstract

Title: Life stories about moving to retirement homes: Turning points for elderly single women.

Authors: Cecilia Engman and Sofia Magnusson

The purpose of the study is to illustrate and gain an increased understanding of how single elderly women experience their move to retirement homes and the resulting effects of their quality of life. Three women have been interviewed in a qualitative study with in-depth interviews as the basis for the hermeneutic interpretation. The analysis is made from the theoretical perspectives of life span, activities and gender. The result showed that the experience of moving was due to varying factors and individual experiences. When the move was long awaited, it was perceived as positive, when the move was more or less inevitable, it was more difficult to accept. The result also showed that quality of life was safety related to adequate staffing, a large range of attractive activities and the opportunity to be socially active. That the move was a turning point was agreed upon by all.

Keywords: Life course, life stories, life quality, retirement homes, turning points.

Sammanfattning

Titel: Livsberättelser om att flytta till äldreboende: Vändpunkter för ensamstående äldre kvinnor.

Författare: Cecilia Engman och Sofia Magnusson

Syftet med studien är att belysa och få ökad förståelse för hur ensamstående äldre kvinnor upplever sin flytt till äldreboende och vad god ålderdom är. Tre kvinnor har intervjuats i en kvalitativ studie med djupintervjuer som grund för den hermeneutiska tolkningen. Analysen är gjord utifrån teoretiskt livsloppsperspektiv, aktivitetsperspektiv samt genusperspektiv. Resultatet visade att upplevelsen av flytt berodde på varierande faktorer och individuella erfarenheter. När flytten var efterlängtd upplevdes den som positiv, när flytten var mer eller mindre oundviklig var den svårare att acceptera. Vad god ålderdom innebar kan relateras till trygghet och tillgång till personal, ett gott utbud av aktiviteter samt goda sociala relationer. Att flytten var en vändpunkt var alla överens om.

Nyckelord: God ålderdom, livsberättelser, livslopp, vändpunkter, äldreboende.

Förord

Vi vill främst rikta ett tack till de kvinnor vi intervjuat, vilka har delat med sig av sina liv, erfarenheter och upplevelser av dessa! Det har varit lärorikt och intressant. Utan ert deltagande hade studien ej varit genomförbar. Vi vill också tacka verksamhetschef och enhetschef som givit sitt tillstånd till oss att utföra studien. Tack till vår handledare Päivi Turunen, som haft tålamodet att låta oss reflektera och givit oss konstruktiv feedback. Sist men inte minst vill vi tacka varandra för gott samarbete, trots att vi aldrig tidigare träffats innan vi utförde studien. I uppsatsen har Cecilia Engman haft huvudansvaret för metoddelen, transkribering och sammanställning av intervjuerna samt tolkning av intervjuerna. Sofia Magnusson för inledning, tidigare forskning samt för teoridelen/resultatdelen. Analysen är till lika delar utförd av båda författarna. För övrigt har vi ständigt återkopplat till varandra.

Gävle, maj 2019.

Cecilia Engman och Sofia Magnusson

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	s. 6
1.1 Problemformulering.....	s. 7
1.2 Syfte.....	s. 7
1.3 Frågeställningar.....	s. 7
1.4 Begreppsförklaringar.....	s. 8
1.4.1 Äldre.....	s. 8
1.4.2 Särskilt boende.....	s. 8
1.4.3 Ålderism.....	s. 8
1.4.4 God ålderdom/gott åldrande.....	s. 9
1.4.5 Vändpunkt.....	s. 9
1.4.6 Genus.....	s. 9
2. Forskningsöversikt.....	s. 10
2.1. Urval av litteratur.....	s. 10
2.2. Tema flytt till äldreboende.....	s. 10
2.3. Tema god ålderdom på äldreboende.....	s. 11
2.4. Sammanfattning.....	s. 13
3. Teorianknytning.....	s. 14
3.1 Livsloppsteoretiskt perspektiv.....	s. 14
3.2 Aktivitetsteoretiskt perspektiv.....	s. 14
3.3 Genusperspektiv.....	s. 15
3.4 Teorianvändning.....	s. 15
4. Forskningsmetod.....	s. 16
4.1 Forskningsdesign.....	s. 16
4.2 Urval inför intervju.....	s. 17
4.3 Tillvägagångssätt för datainsamling.....	s. 17
4.4 Analysmetod.....	s. 17
4.5 Förförståelse.....	s. 18
4.6 Beskrivning av undersökningens utförande.....	s. 19

5. Uppsatsen trovärdighet.....	s. 21
5.1 Reliabilitet.....	s. 21
5.2 Validitet.....	s. 21
5.3 Etiska ställningstaganden.....	s. 22
6. Resultatredovisning.....	s. 24
6.1 Intervjuer.....	s. 24
6.1.1 Intervju 1 Elsa ”lappkäring”.....	s. 24
6.1.1.1 Sammanfattande tolkning.....	s. 28
6.1.2 Intervju 2 Lisa ”gensträvig”.....	s. 29
6.1.2.1 Sammanfattande tolkning.....	s. 33
6.1.3 Intervju 3 Inga-Lill ”ensamvarg”.....	s. 34
6.1.3.1 Sammanfattande tolkning.....	s. 38
6.2 Resultat analyserat med teorier.....	s. 39
6.2.1 Flytt ur ett livsloppsperspektiv.....	s. 39
6.2.2 God ålderdom ur ett aktivitetsperspektiv.....	s. 40
7. Diskussion.....	s. 43
7.1 Resultatsammanfattning.....	s. 43
7.2 Resultatdiskussion	s. 43
7.3 Metoddiskussion	s. 45
7.4 Implikationer för socialt arbete eller forskning.....	s. 46
7.5 Förslag till fortsatt forskning.....	s. 47
8. Referenser.....	s. 48
9. Bilagor.....	s. 54
Bilaga 1 Missivbrev	
Bilaga 2 Mejl till enhetschef	
Bilaga 3 Informationsbrev	
Bilaga 4 Intervjuguide	

1. Inledning

En av författarna arbetar som undersköterska inom äldreomsorgen och har tagit del av ett flertal berättelser från äldre genom åren. De äldres erfarenheter i kombination med vår upplevelse av, att det i media frekvent rapporteras om hur det ser ut i den svenska äldreomsorgen väckte vår idé om ämne till kandidatuppsatsen. I Sverige ökar kostnader för äldreomsorgen, medelåldern ökar och gruppen äldre förväntas bli större (Turunen & Marusarz, 2010). Sedan i mitten av 1900-talet så har medellivslängden i Sverige varit bland de högsta i världen och kvinnor har högre medellivslängd än män i alla europeiska länder. År 2015 var medellivslängden i Sverige 84,0 år för kvinnor och 80,4 år för män (Statistiska Centralbyrån, 2017.) Idag lever fler till hög ålder och det beror bland annat på att dödligheten för de över 65 år har minskat. I år 2019, väntas 108 000 personer fira 65 år, och de beräknas ha i genomsnitt 23 år för kvinnor samt 21 år för männen kvar att leva (Statistiska Centralbyrån, 2019).

Enligt 5 kap 5§ Socialtjänstlagen så ska kommunen inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (Socialtjänstlagen (SOL), SFS 2001-453 5 kap 5§). För att beviljas en plats på ett särskilt boende krävs att den äldre enligt 4 kap 1§ SoL ansöker om den, vilket en biståndshandläggare genom en utredning beslutar om. Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät 2018, så hade 114 av Sveriges 290 kommuner ett underskott på utbudet av särskilda boenden för äldre, vilket leder till långa köer. Möjligheten att flytta till ett särskilt boende beror på hur biståndshandläggaren gör sin bedömning av den äldres behov.

Även hemmaboendeideologin har vuxit sig starkare, vilket innebär att den äldre får hjälp och omsorg i den egna bostaden och syftet är att den äldre ska bo kvar hemma så länge som möjligt. På grund av kommunernas svåra ekonomiska situation så har hemmaboendeideologin blivit allt vanligare eftersom det generellt sätt är dyrare för kommunen att ha personer boende på särskilda boenden än att bekosta omfattande hemtjänstinsatser (Harnett, Jönsson och Wästerfors, 2012) Under de senaste årtionden har färre beviljats flytt till särskilda boende och de som beviljats har ett större vårdbehov samt är äldre än tidigare (Ibid, 2012). I och med att de som blir äldre lever längre så kommer utmaningarna för kommunerna att öka och det kommer i förlängningen att påverka den äldres livssituation.

1.1 Problemformulering

Ingen lagstiftning kan kräva en äldre att flytta till ett särskilt boende. Därmed kan en ansökan ses som frivillig då den äldre måste själv ansöka om platsen när hen anser att behovet finns. En ansökan kan också ses som nödvändig då den äldre på grund av olika anledningar inte längre kan bo kvar i hemmet (Harnett et al., 2012). Livssituationen kan förändras genom en flytt och hen påbörjar en ny fas i livet. Äldre upplever förändringen på olika sätt och hur hen reagerar inför, under samt efter förändringen påverkas av vilka tidigare erfarenheter man har (Sainio och Hansebo, 2008).

Enligt Socialstyrelsen är de som bor på ett särskilt boende 70% kvinnor och 30% män. De flesta som bor på ett särskilt boende är kvinnor som är 80 år eller äldre, eftersom kvinnor lever längre, enligt tidigare beskrivning. Enligt en kvantitativ undersökning gjord av Socialstyrelsen (2014), så är 83% av de som bor på ett särskilt boende mycket eller ganska nöjda med boendet. De som var nöjda har även svarat att de inte känner sig ensamma, de möts av ett bra bemötande hos personalen samt de upplever att personalen har tid för dem. Däremot upplever kvinnor större besvär av ängslan, oro eller ångest, samt att de känner sig mer ensamma än vad männen gör. Vi har varit intresserade av att studera vad flytten till ett äldreboende kan betyda för ensamstående äldre kvinnor och hur de upplever sin ålderdom. Att vi har varit särskilt intresserade av kvinnor beror på att dels har vi egna upplevelser av att vara kvinna dels för att enligt Sörensdotter (2017) har kvinnor genom tiderna haft huvudansvar för hem och hushåll. Genom en flytt till äldreboende kan ansvaret minska, vilket kan generera olika upplevelser.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att belysa och få ökad förståelse för hur ensamstående äldre kvinnor upplever sin flytt till äldreboende och vad god ålderdom kan innebära på ett äldreboende.

1.3 Frågeställningar

-Hur upplever ensamstående äldre kvinnor flytten till äldreboendet?

-Vad anser ensamstående äldre kvinnor att god ålderdom på äldreboendet är?

1.4 Begreppsförklaringar

I detta avsnitt definieras centrala begrepp. Enklare begrepp definieras löpande i texten.

1.4.1 Äldre

Ett vanligt sätt att definiera ålder är genom den kronologiska åldern, det vill säga hur många år man har levt. Det kan vara svårt att avgöra när en person anses vara äldre. Att exempelvis dra gränsen vid 65 års ålder, skulle innebära att en stor del av den gruppen är friska och saknar ett omsorgsbehov. Därför kan man göra distinktionen vid ca.75 års ålder, eftersom risken för sjukdom, ohälsa och funktionsnedsättning kraftigt ökar med ålder (Kristensson & Jakobsson, 2010). I studien menar vi kronologisk ålder när vi skriver ålder samt att vi definierar äldre som 75 år och uppåt.

1.4.2 Särskilt boende

Termen ”särskilt boende” infördes i samband med Ädelreformen år 1992 och innebar att kommunen fick ansvaret över allt boende. Samlingsbegreppet omfattar sjukhem, ålderdomshem, äldreboende, servicehus och gruppboende. Genom att ha ett samlingsnamn för olika typer av boende, så innebär det att det är upp till kommunen att avgöra hur den äldres behov ser ut gällande bostadssituationen. Bostäderna inom särskilt boende beviljas efter en individuell behovsprövning och det går inte att skaffa sig en sådan bostad på egen hand (Wånell 2006 och Larsson, 2006). I studien kommer vi att använda oss av båda termerna särskilt boende samt äldreboende.

1.4.3 Ålderism

Stereotypiska föreställningar eller diskrimineringar som utgår från en människas ålder. Ålderism är ett brett begrepp som omfattar både attityder såsom äldres egna åsikter, hur de blir bemötta samt politiska beslut som påverkar den äldres vardag och ekonomiska situation. Det kan vara en svår balansgång gällande vad som är ålderism eller inte. Ibland måste man generalisera för att få fram ett beslut/resultat som kan baseras på en stor grupp (Andersson, 2002).

1.4.4 God ålderdom/goda åldrandet

Kriterier för det goda åldrandet är att man känner ett subjektivt välbefinnande och livstillfredsställelse. Subjektivt välbefinnande avser i vilken grad individen upplever att de psykologiska och sociala behoven är tillgodosedda. Livstillfredsställelse avser hur individen har det jämfört med vad hen förväntat sig få ut av livet eller inom ett område (Dehlin, Hagberg, Rundgren & Samuelsson, 2004).

1.4.5 Vändpunkt

Begreppet vändpunkt används i teorier om livslopp. I alla samhällen kan livslopp med olika livsfaser eller livsperioder identifieras. Ålderdomen kan utgöra en sådan fas eller period. Sekvenserna av dessa faser/perioder markeras av olika vändpunkter, vilka individen uppfattar som händelser och som fortsätter påverka livet i framtiden. Vändpunkt kan alltså beskrivas som något som förändrar livsloppet, exempelvis någon form av kris i livet som kräver vissa strategier eller val av individen. Det kan leda till att den sociala rollen förändras (Öberg 2002, 2007)

1.4.6 Genus

Man kan se kön som socialt konstruerat, alltid reproduceras, återskapas och något som påverkar vår vardag. Det finns biologiskt kön och socialt kön. Biologiskt kön betyder fysiska skillnader mellan fysiska kroppar och genus/socialt kön är baserat på normer och de förväntningar som de handlingar genom vilka könen själva upprätthålls, det vill säga vad som är manligt och kvinnligt (Gunnarsson & Szebehely, 2017).

2. Forskningsöversikt

I detta avsnitt redogörs för hur vi har sökt tidigare kunskap samt vilka studier vi har funnit som relevanta, kopplat till syfte och frågeställningar. Forskningsöversikten har delats in i två teman, flytt till äldreboende samt god ålderdom på äldreboende. Avsnittet avslutas med en sammanfattning samt en identifikation av en kunskapslucka.

2.1 Urval av litteratur

När vi sökt tidigare forskning så har vi använt oss av högskolans databaser. Sökningarna har avgränsats till ämnesguider inom psykologi, socialt arbete samt vårdvetenskap, där enskilda sökbaser PsycINFO, SocINDEX, PubMed och SwePub har använts. Även på Google Scholar, Libris, Discovery, Socialstyrelsen och SBU har sökningar skett. Sökorden som använts på svenska är narrativ, särskilt boende, äldreboende, god ålderdom, vändpunkter, åldrande/äldre, välbefinnande, livsloppsperspektiv, livsberättelser, livslopp, hälsa, ålderism, genus. Sökorden som använts på engelska är narrative, successful ageing, life quality, retirement home, lifespan, gerotranscendence, elderly, happiness, well being, life satisfaction, ageism. Vi har använt orden i olika kombinationer samt på brittisk engelska och amerikansk engelska. Urvalet av artiklarna föll slutligen på de som handlade om äldreboende, aktiviteter och hälsa, samt komplement med forskning ur ett genusperspektiv.

2.2 Tema flytt till äldreboende

Söderberg (2014) studerade i sin avhandling "Hänsynstagandets paradoxer: om äldre, närstående och biståndshandläggare vid flytt till särskilt boende" om äldres upplevelser samt beskrivningar kring processen när en flyttning till ett särskilt boende aktualiseras. I denna kvalitativa studie fann forskaren att äldre personer vill, av hänsyn till familj och samhälle, inte framstå som en belastning för dem. Även Pylypiv Shippee (2009) skriver i en artikel "But I Am Not Moving": Residents' Perspectives on Transitions Within a Continuing Care Retirement Community" om äldres känsla av maktlöshet när de flyttar in på ett särskilt boende, samt även känslan av att flytten till boendet är slutgiltig. Genom sin kvalitativa studie fann forskaren att på grund av flytten så fick de äldre även ett minskat socialt nätverk.

Svidén, Wikström, Hjortsjö-Norberg (2002) har i studien "Elderly Persons' Reflections on Relocating to Living at Sheltered Housing" intervjuat äldre om flytten till särskilt boende och

fann att en majoritet av deltagarna upplever att deras självbild har förändrats sedan flytten. De gick från att känna sig självständiga till att bli beroende av andra samt att uppfatta sig och sitt vårdbehov som en börda för sina anhöriga.

Oswald och Rowles (2006) har i studien "Beyond the relocation trauma in old age: New trends in today's elders' residential decisions" funnit att de äldre som flyttar till ett särskilt boende (nursing home) ökar i både USA och Storbritannien. Författarna betonade vikten av att hålla isär ofrivillig samt frivillig flytt. Den frivilliga flytten karaktäriseras genom påverkan av person- och miljöfaktorerna som exempelvis att byta bostad för att komma närmare barnen. De fann att den ofrivilliga flytten berodde på negativa förändringar i personfaktorerna, exempelvis sjukdom, vilket ledde till att den äldre kände negativ inverkan på hälsan och livskvaliteten. Den äldre upplevde även stress och trauma och för de som flyttade så kunde det resultera i ökad dödlighet, negativ påverkan på hälsan samt en minskad livsglädje. Även de kom fram till att för de boende så innebär flytten brist på egenkontroll och beroende.

I Larssons rapport "Kvarboende eller flyttning på äldre dagar" (2006) så har forskaren funnit att det är flest kvinnor som lever ensamma den sista tiden i livet och att dessa kvinnor har funderat mycket kring deras framtida boende. Författaren konstaterar även i rapporten att det största incitamentet till varför man vill flytta är att man känner sig ensam och otrygg.

Sainio och Hansebo (2008) har i sin intervjustudie "Moving to a nursing home - a new life phase" om att flytta till sjukhem, upptäckt att en flytt till ett särskilt boende är en omfattande förändring av livssituationen samt är förknippad med osäkerhet och stress. Hur den äldre reagerar på flytten beror på tidigare erfarenheter. För att flytten ska bli lyckad måste den äldre hitta balans i den nya livssituationen. Om den äldre upplever att det inte längre finns några alternativ utan att boendet är sista anhalten så kan den uppleva en känsla av att inte ha kontroll över sitt eget liv. Iwasiw, Goldberg, Bol och MacMaster (2003) har gjort en longitudstudie, "Resident and Family Perspectives: The First Year in a Long-term Care Facility", där forskarna har använt sig av intervjuer med boende och anhöriga för att undersöka deras upplevelse av att bo på ett äldreboende efter ett års tid. Resultatet av studien visar att de äldre fortfarande har tät kontakt med sin familj, upplever sig ha kvar sin identitet samt fått vänner. Några i studien deltar i boendets aktiviteter och de beskriver att om de deltar i aktiviteter som de vill delta i så har de fortfarande känslan av att ha egenkontrollen kvar. Dock uppger de flesta i studien att de kände maktlöshet, hopplöshet samt att de saknar egenkontroll.

I en kvalitativ studie "Discharging older people from hospital to care homes: Implications for nursing", om flytten från sjukhus till äldreboende, så har forskarna Reed och Morgan (1999) funnit att flera av de äldre på boendet uppgav upplevelsen att man gav upp sitt hem, andra upplevde att det kändes som en trygghet och lättnad. Tracy och DeYoung (2004) menar i artikeln "Moving to an assisted living facility: exploring the transitional experience of elderly individuals", att tidigare forskning har fokuserat på att flytt till ett äldreboende haft sjukdom eller död som följd, inte god ålderdom. Författarna har via gruppintervjuer på äldreboende kommit fram till att när äldre flyttat till äldreboende så upplever de en stress, och det beror inte endast på att det är en ny miljö, äldre blir även stressade av att förlora sitt oberoende. Många äldre uppgav att de flyttat till äldreboende på grund av att man inte längre vill vara en börda för sina anhöriga.

2.3 Tema god ålderdom på äldreboende

Svensson (2014) undersöker i sin avhandling "Äldres erfarenheter av välbefinnande inom särskilt boende för äldre" äldre människors erfarenhet och upplevelse av välbefinnande vid särskilt boende. Genom intervjuer med boende samt enhetschefer, fann forskaren att den äldres välbefinnande är beroende av andra människor. Interaktionen och relationen med omsorgspersonalen var viktig. Trots att många av de äldre hade dålig hälsa så var det fortfarande viktigt med sociala relationer till andra på boendet samt till personalen.

I en kvalitativ studie "We Had a Beautiful Home but i Think I'm Happier Here: A Good or Better Life in Residential Aged Care", studerar Miney & Ranzijn (2016) om det är möjligt att ha en god ålderdom när man bor på ett äldreboende. Många äldre upplevde att de har ett bra liv och forskarna fann även att de som mådde bäst var de som hade accepterat flytten och förlusten av det tidigare boendet, samt att man var villig att ta emot hjälp från omsorgspersonalen.

Dahlqvist, Berglund & Holmberg (2010) har i rapporten "Fokusgrupp på äldreboende – med kvalitetskarta som metod", studerat om fokusgrupp var en bra metod för att ta reda på vad som skapar värde för äldre på särskilt boende. Metoden uppfattades som pedagogiskt med tydligt resultat. Det som framkom av resultatet var att de äldre tycker att det är meningsskapande för den som är sjuk, att kunna utföra enklare sysslor såsom gå på promenad.

Forskarna kunde även konstatera att det som kunde försämra livskvaliteten hos äldre var att gå från att vara självständig till att bli beroende av andra.

I studien "Daily life after moving into a care home - experiences from older people, relatives and contact persons" av Andersson, Pettersson och Sidenvall (2007), om hur äldre upplever det dagliga livet på äldreboendet efter flytten, konstaterar forskarna att en majoritet av de äldre är nöjda med sitt boende. De upplevde att de fick vänta länge på personalen men de tyckte att det var en stor trygghet att ha personal omkring sig. De äldre var inte nöjda med bristen på självbestämmande samt att de ville ha fler personer att socialisera med. Få av de äldre önskade fler aktiviteter på boendet och de uppgav att om det fanns fler aktiviteter, skulle de känna att man hade ett val, vilket författarna menar kan leda till att egenkontrollen skulle öka och i förlängningen deras välmående.

2.4 Sammanfattning

I forskningsöversikten kan vi konstatera att den tidigare forskningen gällande flytt till äldreboende samt god ålderdom på äldreboende, fokuserat på negativa aspekter, såsom följder som sjukdom och död. Forskning har under de senaste 10–15 åren bytt fokus, för att undersöka vad god ålderdom kan innebära. Gällande flytt så kan man konstatera att orsaken till att äldre flyttar från hemmet till ett äldreboende kan bero på, att de inte vill vara en belastning för sina anhöriga, de är ensamma och känner sig otrygga i hemmet. Av den tidigare forskningen kan vi utläsa att flytten blir på bekostnad av de äldres egenkontroll, vilket många upplever är svårt.

Gällande god ålderdom så visar översikten på att det är viktigt med sociala relationer och interaktion med andra boenden samt personal. För att kompensera för förlorad egenkontroll visar översikten att det är av vikt att ha aktiviteter att välja på samt att tryggheten att ha personal omkring sig är viktig. Genusforskning med fokus på kvinnor har utförts, dock i mindre omfattning gällande äldre kvinnor. Vi anser oss således ha uppmärksammat en kunskapslucka gällande forskning om äldre kvinnor samt om flytt till äldreboende och god ålderdom ur ensamstående äldre kvinnors perspektiv. Därför avser denna studie att studera hur kvinnor upplever flytten samt vad de anser är god ålderdom.

3. Teorianknytning

I detta avsnitt beskrivs de teorier som vi har använt oss av i studien. Det är livsloppsteori och aktivitetsteori, båda med ett genusperspektiv. Avsnittet avslutas med redogörelse för hur teorierna kommer att användas i det empiriska materialet.

3.2 Livsloppsteoretiskt perspektiv

Livsloppsperspektivet riktar in sig på dynamiken mellan interaktionselement på mikronivå och sociala mönster på makronivå. Livsloppsperspektivet innebär att faktorer som tid, samhälle och historia påverkar varandra och i förlängningen så påverkar det den enskildes äldres liv (Bengtsson, Burgess, Parrott & Mabry, 2002). Det finns många definitioner av livslopp men allmänt så utgår man ifrån att för att förstå en specifik livsfas så måste man ha kunskap om det övriga livsloppet och att varje person bäst förstås i relation till individens hela liv. Detta bör ses i ett förhållande till tidigare erfarenheter och förväntningar, individuella motiv och de möjligheter och begränsningar som finns i samhället. Åldrandet kan alltså ses som en livslång process (Öberg, 2002). Kritik mot teorin är att den kan beskrivas som en metateori (teori om teorier), eftersom livslopp refererar till olika teorier om livet där utveckling i livet innebär många olika betydelser (Tornstam, 2018; Öberg, 2007).

3.3 Aktivitetsteoriskt perspektiv

Aktivitetsteorin är snarare ett synsätt än en teori men eftersom begreppet aktivitetsteori är etablerat så kan man använda sig av både begreppen aktivitetsteori samt aktivitetsperspektiv. Vi har i uppsatsen valt att använda oss av begreppet aktivitetsperspektiv (Bengtsson et al., 2002; Jönsson & Hartnett, 2015). Aktivitetsperspektivet menar att ett gott åldrande uppnås genom att människor fortsätter att vara aktiva och delta i sociala sammanhang. Utgångspunkten är att den åldrande människan fortsätter att ha samma behov som i medelåldern. Om den äldre inte får samma sociala engagemang, trygghet och aktivering som tidigare, så kan det ses som ett misslyckande från samhällets sida samt ett misslyckande för den äldre personen. Kritik till aktivitetsperspektivet är att det kan skapa en övertro till aktivering och att perspektivet är blint inför individuella skillnader gällande behovet av aktivitet (Hartnett et al., 2012).

3.4 Genusperspektiv

Kvinnor och män går in i ålderdomen med olika förutsättningar. Kvinnorna lever ensamma i livets slut medan de flesta män är gifta fram till sin död, merparten av dem får den hjälp de behöver av sin fru (Szebehely, 2017). Även om kvinnor lever längre än män så finns det givna åldersnormer (exempelvis att mannen helst ska vara äldre än sin kvinnliga partner), vilket kan få konsekvenser för kvinnorna. Det kan innebära att jämlikheten påverkas eftersom den som är äldre oftast har ett visst övertag i form av högre utbildning och ekonomi (Öberg, 2002; Tornstam, 2018). Ojämlighet under livet kan påverka den äldres upplevelse av ålderdomen. För att försöka förstå hur händelser och erfarenheter i kvinnornas liv kan ha påverkat deras upplevelse av flytten till äldreboendet så vill vi bilda ett integrerat perspektiv som också inkluderar kön i vår studie, i detta fall kvinnor.

3.5 Teorianvändning

Den teoretiska referensram som används i denna studie består av livsloppsperspektiv och aktivitetsperspektiv med ett genusperspektiv. Det livsloppsteoretiska perspektivet kommer att användas för att analysera hur upplevelsen av flytten idag kan ha påverkats av individuella tidigare upplevelser. Det aktivitetsteoretiska perspektivet kommer att användas för att analysera om aktivitet och sociala relationer påverkar kvinnornas upplevelse av god ålderdom på äldreboendet. Eftersom andelen kvinnor som bor på ett särskilt boende är 70 % enligt Socialstyrelsen och att vi i forskningsöversikten har uppmärksammat att det saknas kunskap inom detta område så har vi även valt att studera teorierna med ett genusperspektiv.

4. Forskningsmetod

I detta avsnitt beskrivs vår forskningsdesign, urval för intervjuer, hur vi har gått tillväga med datainsamlingen, metodöverväganden och vald analysmetod, vår förståelse samt hur undersökningens utförande har gått till.

4.1 Forskningsdesign

Vi har i designen använt oss av en kvalitativ ansats med ett induktivt förhållningssätt. Med kvalitativ ansats (som bygger på intervjuer), menar vi att vi riktade in oss på individen och ville ta reda på hur hen tolkar, formar och upplever sin verklighet i relation till sina tidigare erfarenheter. Ett induktivt förhållningssätt i kvalitativa studier handlar om att det är empirin (inte teorierna), som utgör utgångspunkten (Szkłarski, 2015). I våra intervjuer, har vi genom materialet låtit tolkningen växa fram efter hand, som hjälpt till att analysera kvinnornas berättelser som sina liv. Eftersom vi avsåg studera kvinnornas upplevelser av flytten till äldreboendet samt deras uppfattning av vad god ålderdom innebär, ansåg vi att vi behövde veta mer om deras erfarenheter i livet för att kunna beskriva varför de tolkar sina upplevelser som de gör. Forskaren drar således generella slutsatser utifrån en mängd enskilda fall (Fejes & Thornberg, 2015). För att få mer individuella upplevelser valde vi att göra djupintervjuer.

Enligt Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015) handlar djupintervjuer vanligtvis om att när intervjuare och den som intervjuas möts, försöker de möjliggöra en relation där båda kan vara öppna med varandra, genom att samtala länge. En närhet skapas därmed som liknas den mellan vänner, dock med skillnaden att samtalet har ett specifikt syfte. I dessa former av intervjuer vill man fånga aspekter som är personliga såsom upplevda erfarenheter, värderingar och beslut exempelvis. Uppfattningar om andra, reflektioner och personliga känslor kan vara information som framkommer i denna typ av intervjuer, vilket innebär att etiska frågor är av yttersta vikt (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). I denna studie använde oss av en modifierad form med narrativa inslag, där vi lät kvinnorna berätta fritt kring två huvudfrågor. Intervjun kan ses som en talhandling, för att förstå hur de intervjuade tillskriver mening till sina erfarenheter och livsvärldar enligt Warren (2002) i Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015).

4.2 Urval inför intervju

Det finns inga specifika regler för urval i kvalitativa intervjuer, när man presenterar resultatet. Dock krävs en redogörelse för hur informanterna rekryterades enligt Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015) vilket redovisas i avsnittet om datainsamling.

4.3 Tillvägagångssätt för datainsamling

För att komma i kontakt med de kvinnor vi ville intervjua kontaktade vi verksamhetschef för äldreomsorgen i en viss kommun. Missivbrev bifogades, där vi skriftligen informerade om studiens syfte, upplägg samt hur den skulle användas. Verksamhetschef återkopplade med godkännande samt kontaktuppgifter till enhetschef på ett äldreboende. Ett strategiskt tvåstegsurval av lämpliga intervjupersoner användes. Det användes genom att vi bad enhetschefen förmedla fyra lämpliga intervjupersoner, varav en av dem skulle vara reserv vid eventuellt bortfall. Kvinnorna bifogades ett skriftligt informationsbrev med informerat samtycke vilket beskrivs närmare i avsnittet etiska överväganden.

4.4 Analysmetod

Inledningsvis övervägde vi en narrativ analysmetod, dock föll valet på en hermeneutisk tolkning och analys av våra djupintervjuer som har narrativa inslag. Hermeneutik kommer från grekiskan *hermeneúein* = tolka och forskningstraditionen har historiska rötter i olika traditioner för förståelse och tolkning, som exempelvis i bibeltolkningen (Sohlberg & Sohlberg 2013). Den hermeneutiska metoden har tre riktningar och vi har använt oss av den som är existentiellt riktad. Det handlar om att förståelseakten fokuserar på att förstå en annan människas intentioner och existens, vilket var vår avsikt med intervjuerna. Enligt Ricoeur är detta en psykologiskt inriktad tolkningslära och i processen förekommer inte sällan Sartres existentialism som handlar om människors val och livssituation (Westlund, 2015).

För att ha möjligheten att förstå informanternas situation behövde vi tolka vad de menar. Att registrera meningar i texten är det som kan leda tolkningen vidare (Westlund, 2015). Således har vi sökt efter meningsskapande uttryck i texterna, när vi uppmärksammat delarna och citaten. Vi har frågat oss om informanterna menar det dem säger eller om det kan tolkas

annorlunda. På så sätt pendlar processen fram och tillbaka mellan förflutet och framtid, subjektivt och objektivt mellan olika analys- och abstraktionsnivåer (ibid.). I vår studie innebär det att vi sökt efter uttalanden, som har eller haft inverkan och betydelse för informanterna i livet, som säger något om deras bakgrund eller om dem som individer. Exempel är arbete och pension, relationer, deras självuppfattning, familj, händelser såsom flytt, sjukdomar, sorg, glädje, etcetera. Vi har relaterat dessa till våra forskningsfrågor och teman men även till helheten i sammanhanget. I helheten har vi sökt efter nyanser i vårt empiriska material, där målet har varit att urskilja det unika. Vår mening är att skapa en mer nyanserad bild av berättelserna, då vi tolkade att inte bara berättelserna utan själva berättandet gav kvinnorna en djupare existentiell mening. Vi har tolkat att kvinnorna ej upplevde sig fullt existensberättigade i sin ålderdom, av olika orsaker. Efter varje intervju sammanfattas tolkningen. Livsloppsberättelserna i förening med interaktionen mellan kvinnorna och författarna har skapat möjligheter för detta, till skillnad om vi endast läst berättelserna. Detta är dock våra tolkningar som det kan finnas alternativ till.

Kritik mot hermeneutiken har studerats och sammanfattats av och i den svenske filosofen Tore Nordenstams artikel (1977), där Nordenstam föreslår “en historisk omväg” via Diltheys vetenskapsteori för att bekämpa subjektivismen och teorilösheten i den humanistiska psykologin. Dilthey kritiseras bland annat för att hans texter är föga läst och mest känd för att ha kritiserats ensidigt av bland annat Gadamer och Habermas. Kritiken mot Dilthey berör även hans plädering för en intuitiv hermeneutik vilket han beskriver som “vad människan erfar är genom historien”. Han är skeptisk till att förklara individers handlande med hänvisning till deras motiv. Enligt Nordenstam finns dock en styrka i hermeneutiken och den återfinns i de historiska insikterna.

4.5 Förförståelse

En utgångspunkt för att tolka världen är människors förförståelse. Människor lever i olika verkligheter, där världen förstås utifrån olika perspektiv och betingelser. Förförståelse kan handla om skilda företeelser och har inte sällan en känslomässig bakgrund (Sohlberg & Sohlberg, 2013). Då en av oss arbetat inom äldreomsorgen som undersköterska ett antal år finns en förförståelse som dels handlar om åldrandets faser, dels ur vård- och omsorgsperspektivet.

Vår förförståelse grundar sig således i en yrkesprofessionell bakgrund som kan ha påverkat oss. Som vi ser det har det varit en tillgång vid själva intervjuandet för att förstå vård- och omsorgsbegrepp och processerna kring åldrandet. Risken är att förförståelsen ur en yrkesprofessionell bakgrund som undersköterska, kunnat flytta fokus på det vi ämnat att studera. Utmaningen har mestadels bestått i att inte ha några förutfattade meningar gällande informanternas olika upplevelser. Vi har ansträngt oss för att vara objektiva i den mening att vi är medvetna om vår förförståelse.

4.6 Beskrivning av undersökningens utförande

Utförandet av intervjuerna skedde i informanternas hem enligt egna önskemål och namnen i studien är fingerade. Intervjuerna spelades in med två mobiltelefoner vilket godkändes av informanterna. Intervjuerna tog i genomsnitt en timme och trettio minuter. Vi har utfört en kvalitativ studie via djupintervjuer, med tre kvinnor i nittiårsåldern från ett och samma äldreboende, deras livsberättelser har varit utgångspunkten för forskningen. Vi ansåg metoden vara relevant för syftet och frågeställningar. Anledningen till ett fåtal informanter motiveras av att vi planerat djupintervjuer där informanterna fick berätta fritt och därmed en ovisst tidsåtgång, med en övre begränsning på två timmar.

Intervjuunderlaget utgick från två forskningsfrågor där vi valde bort ett intervjuunderlag med strikt styrda frågor. Viktigt är att undvika ledande frågor eftersom risken med det ligger i att intervjupersonen kan ändra svaret beroende på hur frågan är ställd (Kvale & Brinkmann 2014). Intervjupersonen får således associera fritt, där vi själva valde följdfrågor utifrån det som informanten berättade. Vi har låtit den äldres bakgrund ta god plats, denna del blev en viktig relations- och tillitsskapande handling.

Exempel på risker med kvalitativ forskning är dataöverbelastning genom att ha ett för brett syfte med för många frågeställningar, antalet representativa informanter, samt att forskaren har en alltför stor självsäkerhet i sina slutsatser. Data måste således analyseras med försiktighet och självmedvetenhet, för att inte materialet ska säga mer om forskaren än om aktörerna (Thornberg & Fejes, 2015). Risken med en fri berättelse är att den även skulle generera data som kan tänkas vara irrelevant. Vi reflekterade ständigt över att tillåta så autentiska berättelser som möjligt utan att tappa fokus på syftet och frågeställningarna.

Enligt Kvale & Brinkmanns beskrivning av forskningsprocessens metaforer (2014) kunde vi sakteligen under processens gång börja se oss som resenärer, vilka producerar kunskap tillsammans med intervjupersonen genom att ta del av berättelser, för att kunna analysera och återberätta dem. När intervjuerna var utförda avsåg vi att skapa en metodologisk genomskinlighet, där målet var att skapa en berättande helhet som blir begriplig för andra, i enlighet med de metodiska råd som Larsson, Sjöblom & Lilja ger (2008). En av författarna transkriberade intervjuerna, som lästes av båda författarna ett flertal gånger samt jämfördes åter med ljudinspelningarna.

Intervjuerna ligger nära informanternas talade ord, där målet har varit att det till största del ska vara intervjupersonens historia och uppfattning av sin livsvärld som återges. Till synes viktiga meningsbärande enheter och citat uppmärksammades. De valdes ut och kopplades till sitt sammanhang mot två i förväg valda teman, flytten och god ålderdom. Efter varje enskild intervju sammanfattas tolkningar som en nyans av empiri. De har utförts med en hermeneutisk, existentiell meningstolkning. Slutligen följer resultatet av empirin analyserat med teorier. Analysen av empirin har utförts cirkulärt via de teoretiska livslopps/aktivitetsperspektiven, med ett visst genusperspektiv samt med koppling till tidigare forskning. Som metod kan det liknas vid en cirkel för att visa hur processen fortgått (Sohlberg & Sohlberg, 2013).

5. Uppsatsens trovärdighet

I detta avsnitt diskuterar vi studiens reliabilitet och validitet samt vad som har stärkt studiens trovärdighet. Kvalitativ forskning handlar om trovärdighet och transparens, i kvantitativ forskning diskuteras reliabilitet och validitet. Dessa är inte samma betydelse i kvalitativ forskning men vi valt återge dem i dessa termer. Vi redogör även för vilka etiska ställningstaganden vi har beaktat under arbetet med studien.

5.1 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om en rimlig tillförlitlighet i studiens resultat. Tillförlitlighet i kvalitativa studier handlar främst om transparens, vilket vi försökt att åstadkomma via detaljerade beskrivningar av hela forskningsprocessen. Informanterna har även läst igenom och godkänt intervjudelen enligt önskemål, vilket ökar trovärdigheten på uppgiften enligt Öbergs kriterium (2015).

5.2 Validitet

Genomgående i vår uppsats beaktade vi att vårt arbete blir validerat i varje steg i forskningsprocessen. Till hjälp använde vi oss av Brinkmann & Kvaless sju valideringsstadier som handlar om tematisering, planering, intervju, utskrift, analys, validering och rapportering (2014). Syftet med detta är att det ska vara uppenbart för läsaren att vi studerar det vi vill studera genom studiens intervjufrågor, analysen, redovisningen av resultatet och att de är kontrollerade och ifrågasatta av oss, där målet har varit att beskriva dessa steg i processen tydligt under varje avsnitt.

Genom att förtydliga varje steg har det inneburit att vi i största mån utfört kontroller för att motverka selektiv perception och snedvriden tolkning (Brinkmann & Kvale, 2014). Återkoppling till fältet kan ske genom återbesök hos intervjupersonerna med resultatet av intervjudelen för godkännande, detta för att höja trovärdigheten samt pålitligheten för studien (Ahrne och Svensson, 2015). Forskaren kan även validera sina tolkningar tillsammans med intervjupersoner (Sohlberg & Sohlberg, 2013). Då kan således forskaren genom sina antaganden och analysfrågor till texten, bli medskapare av de tolkade meningarna (Kvale &

Brinkmann, 2014). För att minimera risken för feltolkningar har vi i vår studie blivit medskapare genom att vi validerat med intervjupersonerna.

5.3 Etiska ställningstaganden

Vi har utgått från Vetenskapsrådets (2002) rekommendationer om de fyra huvudkraven informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav samt nyttjandekrav, det sistnämnda innebär att informationen endast används i syfte till forskningsändamål.

De övriga beskrivs som följande, genom informerat samtycke har vi informerat intervjupersonerna om syftet med intervjun, vilka eventuella risker samt fördelar som finns genom att delta samt att den är frivillig och att de kan dra sig ur när de vill (Kvale & Brinkmann, 2014).

Stärkt konfidentialiteten genom att tydliggöra vilken information som kommer att vara tillgänglig för vem samt säkerställt att obehöriga ej kan del av informationen. Skydda personens privata integritet men samtidigt försöka ha kvar tillräckligt med information så att andra forskare kan upprepa studien (Kvale & Brinkmann, 2014).

Att inför intervjuerna formulera ett etiskt protokoll kan vara lämpligt enligt Kvale & Brinkmann, (2014). Även om ett formellt krav som sådant inte ställs på vår uppsats, har vi före intervjuerna diskuterat vilka dilemman som skulle kunna uppstå. Vår förförståelse om att bemöta äldre har varit till god hjälp och vi har således informerat och talat med de äldre, om de eventuella risker som kan medfölja att delta i denna studie. Äldre kan ha attityder som ej överensstämmer med ens egna, således kan det vara till fördel att anlägga ett kritiskt gerontologiskt perspektiv som kan underlätta tolkningen av handlingar och människor (Jönson & Harnett, 2015).

Riskerna med djupintervjuer låg i att variationerna av berättelser vi kunde tänkas erhålla var oändliga och privata. Detta resonerade vi djupgående genom att teoretisera vad vi kunde tänkas få fram och hur vi skulle bemöta detta. I vår studie identifierade vi vissa risker som kan uppstå i samband med och efter en intervju. Dessa handlade om att det kan finnas obearbetade eller omedvetna tankar och känslor hos informanterna, som kan bli svåra att hantera. Vi

erbjöd informanterna att vid behov ta kontakt med oss eller att vända sig till anhöriga eller personal på boende.

Då vi uppmärksammade att informanterna hade ett visst behov av att prata, lyssnade vi klart på informanterna efter intervjuerna. Utbytet av information skulle inte uppfattas som enkelriktat och lönlöst. Vi avsåg att visa genuint intresse samt vördnad för informanterna som individer, inte enbart för deras berättelser. Att skapa tillit under hela intervjuprocessen var viktigt för att således avsluta densamma på ett värdigt sätt. Enligt Kvale & Brinkmann (2014), är det av vikt att vara medveten om den centrala maktasymmetri som uppstår i en intervjusituation, under samtalet samt efter intervjuerna och man bör reflektera över vilken roll makten spelade över samtalet. Sådana reflektioner har vi ventilerat med varandra. Vi har slutligen varit tydliga med information om att endast valda delar av intervjuerna kommer att publiceras i den slutgiltiga studien.

6. Resultatredovisning

I detta avsnitt redogörs för varje enskild intervju i kronologisk ordning som de utförts. Intervjuerna återges i löpande text. Först ger vi en kort sammanfattande bakgrund av respektive person, därefter låter vi de äldre komma till tals vad gäller bakgrund, flytten, god ålderdom på boendet samt annat som de äldre hade behov av att berätta. Citaten ligger nära det talade ordet samt har återgetts så autentiskt som möjligt, för att öka trovärdigheten. Som en nyans av empiri avslutas varje intervju med en sammanfattande hermeneutisk tolkning. Fokus är att förstå vad informanterna menar med berättelserna. Slutligen följer resultatets centrala delar som är analyserat med det teoretiska livsloppsperspektivet samt aktivitetsperspektivet ur ett genusperspektiv.

6.1 Intervjuer

6.1.1 Intervju 1 Elsa "lappkäring"

Elsa är en ensamstående kvinna, född 1929. Hon är född och uppvuxen i Lappland, nämner inga syskon. Hon gick i folkskola, tog realen och arbetade som lärarvikarie innan hon vidareutbildade sig på lärarseminariet. 1975 gick hon en 2-årig speciallärarutbildning och arbetade som speciallärare fram till pensionen. Elsa har varit gift men maken är avliden, tillsammans har de två döttrar. Elsa har bott på äldreboendet i ett år.

Elsa sitter i en av sina fätöljer med kaffet framför sig, när hon inleder med att berätta om sin bakgrund. Elsa ser fundersam ut, som om hon tänker på vad hon ska välja att berätta. Detta bekräftas när hon ett flertal gånger under intervjun säger "jag vet inte om det är viktigt men". Elsa berättar vidare om hennes födelseort, utbildning och om att antal olika händelser, bland annat om en tumör hon haft i huvudet. Du har varit med om en del saker i ditt liv påstår vi. "Den var ju godartad, så var det med det. Jag är en riktig lappkäring, men ingen riktig same, doktorn tänkte inte på det när han tidigare dömde ut mig."

Elsa flyttade sedermera då hon fick arbete och träffade sin blivande man genom kyrkliga sammanhang, vilket varit deras nav genom livet. Där har hela familjen upplevt en gemenskap, som Elsa ännu idag deltar i, om än i mindre omfattning.

Jag fyller ju 90 år nästa månad, så det där med att åka till kyrkan handlar ju om möjligheter, om jag kan bli hämtad, jag har ju också färdtjänst, det handlar ju också om att samhället hjälper till.

Elsa berättar vidare om hur hon vårdade sin sedermera sjuke man i hemmet, men att vårdtyngden för henne till slut blev så tung, att enda alternativet för honom blev en flytt till äldreboende. Elsa sänker axlarna en aning, hon ser uppgiven ut. Elsas röst klarnar då hon förklarar hur jobbigt det var för hennes man, då han inte förstod varför han inte fick följa med hem när hon besökte honom och skulle gå igen. Vissa dagar fick Elsa smita iväg för att båda skulle orka med situationen. Det kändes ju ”både och” säger Elsa. Dels var det en trygghet för henne att hennes man fick god vård och omsorg dels var det smärtsamt att gå därifrån varje dag.

Ja ibland så åker man ju ner i skorna och tänker på att det här är min sista anhalt, det är ju så. Det dör ju folk på den här avdelningen. Jag har varit en väldigt en väldigt aktiv människa hela livet, tagit ansvar. Det är ju en stor vändpunkt på det sättet att när en människa blir sjuk så blir man avsidestagen, i mina kretsar heter det så och det låter väldigt fint.

Elsa berättar spontant vidare om föranledningen till flytten. Hon ansökte om boende frivilligt, men den underliggande orsaken till att hon behövde det, låg det inga som helst frivilliga aspekter i. Elsa berättar att hon fick stroke och epilepsianfall, vilket ledde till stora risker med att bo kvar ensam i hemmet. Lägenheten hon bodde i finns dock kvar i familjen vilket Elsa uttrycker glädje för. Elsa berättar vidare att hon är mycket tacksam för att få bo på boendet där hon också känner sig trygg och förstådd.

Först kunde jag ju inte läsa, nu kan jag läsa. Först kunde jag inte skriva, det var oläsligt, efter tre år har jag börjat kunna skriva. Alltså man kan bli bättre efter tre år!
Är det inte konstigt?

På frågan om vad Elsa menar med att det är konstigt svarar hon:

Ja att jag har utvecklats och blivit bättre, det har väl naturligtvis att göra med att jag får sådan omsorg. Jag behöver inte tänka på vad jag ska äta och så vidare. Det var ju lite jobbigt på slutet när jag var ensam och hade hjälp då från hemtjänsten. Men att hålla många saker i huvudet och planera och sådär behöver jag inte göra längre.

Elsa börjar berätta om boendet, att hon trivs bra och att personalen är fantastisk.

Jag har hört andra saker, det finns de som inte trivs med varken boende eller personal. Inte här men i staden min ena dotter bor i, jag vet att många vill komma just hit för att det är så bra här.

Elsa fortsätter med att tala om att hon utvecklat viktiga relationer med andra på boendet och att de har vissa gemensamma intressen och deltar i olika aktiviteter som högläsning och gymnastik.

Jag har också haft sådan tur att jag här hittat en bordsgranne, en kvinna som varit med om mycket, hon är två år äldre än jag och vi har hittat varandra så vi kan prata med varandra och vi kan gå ut och gå tillsammans, för jag har aldrig varit förlamad i benen!

Elsa betonar starkt att ”om jag skulle vilja säga någonting om äldreboendet, det som saknas, det är sysselsättning, terapi! Det är för dåligt! Det räcker inte med att få höra Calle Schewens vals!” Elsa berättar om inaktiviteten på boendet hos de som inte kan aktivera sig själva men syftar främst till andra äldre. Att äldre skulle nöja sig med att höra en vals då och då, kan det ha att göra med fördomar mot äldre, eller att man har en uppfattning om hur man tror äldre ska vara undrar vi.

Absolut. Inte bara, men jag tror nog att det har väldigt mycket att göra med att det kostar så mycket pengar, men alltså jag är ju jätteglad att jag fortfarande är så att jag har förståndet kvar, även om jag glömmer saker säger Elsa och skrattar. Men att ingenting göra, så blir man ju, sovande i sig, i sin själ så att säga.

Det är viktigt att sysselsätta sig menar Elsa.

Ingen har tid att gå ut och gå med den som sitter i rullstol och det är ju klart att terapi och sådana saker det kostar ju naturligtvis pengar men tycker att det är upprörande, för man blir ju förslöad och sitter och sover.

Att Elsas personlighet och bakgrund som speciallärare har betydelse för hennes engagemang kan vi förstå. Hon bryr sig om andra på boendet och har en blick för hur hon tycker det ska vara. Vad skulle du vilja göra om du kunde bestämma, undrade vi?

”Ja jag kan ju bestämma” kontrar Elsa med. ”Så nu har vi kört en lyssnargrupp som vi har läst en bok, och i samma veva så var det en människa som hade erbjudit sig att komma och högläsa.”

Vi frågar om god ålderdom kan utgöras av dessa olika aktiviteter på äldreboendet och Elsa svarar med eftertryck ”javisst”. På vilket sätt undrar vi. Elsa fortsätter att förklara att de som kan aktivera sig själva har ju bättre förutsättningar, än de som inte kan. Det hon inte uppskattar personligen, är känslan av att vara en del av en kollektiv massa. ”Det kunde ju vara lite roligare.” Vi avslutar intervjun med att fråga Elsa om hur det känns att prata om allt det här varvid hon svarar ”jo men det känns bra”.

6.1.1.1 Sammanfattande tolkning

Vi tolkar att Elsa som lappkärning enligt hennes egen definition, är en pragmatisk kvinna. Hon vill läsa igenom intervjun och vi skönjer ett visst kontrollbehov, med vissa inslag av osäkerhet, då hon är ambivalent gällande relevansen för det hon berättar. Vi lägger inga värderingar i detta men orsaken kan bero på individuella egenskaper eller tidigare händelser i livet, vilka formar en som individ. Elsa tycks släta över kommentaren om tumören vilket kan tolkas som att hon använder vissa strategier för att hantera svåra händelser. Här blev en vändpunkt i livet, när hon övervann både sjukdom och läkaren som spådde en dödsdom. Att flytta till äldreboende var en nödvändighet för Elsa trots att hon självmant ansökte. Då Elsa betonar att hon ej planerar längre tolkar vi som att det är något hon tidigare haft stort ansvar över.

Det låter fint att bli avsidestagen enligt Elsas uttalande, men innebörden handlar om att en någon är sjuk och behöver bli omhändertagen. Elsa har själv använt uttrycket gällande andra men vi tolkar att hon har svårt att applicera det på sig själv, då hon anser att hon utvecklats och blivit bättre sedan hon flyttade. Hon verkar ha upplevt en brist på känsla av sammanhang, då bilden av en avsidestagen inte stämmer överens med den hon faktiskt är. Att också släppa på självkontrollen kan upplevas splittrande.

Hon tycks ha existentiella tankar om livet och om döden när hon pratar om att boendet är sista anhalten. Flytten blev en vändpunkt som skulle leda henne till något slutligt, men visade sig bli en ny fas i livet som lett till något positivt. Elsa pratar en del om vikten av att vara aktiv och där uttrycker hon tydligt vad hon menar. Hon poängterar det friska dels i hennes fysik dels i hennes kognition, men man kan tolka en underliggande rädsla för att bli inaktiv. Kanske är hon rädd att bli aktivitets- och relationslös eller avsidestagen i bemärkelsen som hon känner, till följd av det.

Vi tolkar även kritik mot samhället när hon säger hon är tacksam för att hon har förståndet kvar. Att de äldre som inte kan tala för sig är mindre problematiska, därav läggs mindre resurser på äldre. Vi tolkar slutligen att den goda ålderdomen utgörs av vilka förutsättningar man har som individ. Majoriteten på äldreboenden utgörs dock av äldre sjuka kvinnor, vilket skapar sämre förutsättningar som vi tolkar det.

6.1.2 Intervju 2 Lisa “gensträvig”

Lisa är en ensamstående kvinna, född 1925 i Hälsingland och hon har ett flertal syskon. Lisa har bott på äldreboendet i 10 månader. Hon har gått sjuårig grundskola och sökte vidare till folkhögskola efter att arbetat med barn under några år. Lisa studerade och arbetade samtidigt, under 2 år tills hon skrev tentamen. Efteråt flyttade hon till en storstad där hon gick en barnsköterskekurs då hon ville studera vidare. Hon blev antagen till socialpedagogiska seminariet och avlade examen efter 2 år. Examen genererade arbete inom förskola, grundskola, på daghem och i särskola. Lisa har varit gift men maken är avliden, tillsammans har de två döttrar.

Vi samlas för intervjun i Lisas lägenhet, eller rummet som hon själv benämner det. Lisa bereder plats åt oss i soffan, hon själv vill sitta på sin stol. Vi hjälps åt att duka upp bordet och Lisa berättar om sin bakgrund och sin familj. Hon berättar med både värme och vemodighet i rösten om att hon blev sjuk och pensionerad tidigare än hon önskat.

Jag trasslade i 5 år och försökte jobba, men började bli sjukskriven, till slut sade doktorn att nu tänker jag pensionera dig, då var jag väldigt ledsen. Var hemma och sköt din man sade hon. Då hade hans syn börjat på att försvinna så han blev pensionär ett halvår efter mig.

Vi förstår att det är en annan tidsepok Lisa talar om, när doktorn bett henne ta hand om mannen trots att Lisa själv inte var frisk. Här hade kanske Lisa inte något val egentligen, trots att hon trivdes med sitt arbete.

Det var trevligt, jag tyckte vi hade en bra pensionärstillvaro. Jag hade några bekanta sedan längre tillbaka som jag hittade här i kyrkan, vi hade mycket vänner där och jag trivdes hela tiden. Så blev det en till flytt när jag blev ensam när han dog.

Hon hade även hemtjänst som utökades med tiden.

Det var på gott och ont säger Lisa. För det var ju så hemskt många. De frågade mig om jag inte skulle flytta till boende, de tyckte jag behövde det men jag sade nej, jag vill bo hemma så länge jag kan. Mycket var att min syster sade, att om du flyttar kan jag inte

komma och bo hos dig. Jag har barnbarn och två av dem ville komma ibland. Sedan ringde jag biståndshandläggaren.

Hon sade det är 26 före i kön, för socialstyrelsen går efter kö. Det var ju på nätterna jag var inte riktigt trygg, det hände ett par saker så jag litade inte riktigt på, ja det blev väl något missförstånd, de som inte kom på natten, jag låg och väntade men de kom inte.

Tryggheten var således inte bra och Lisa fick bekräftat att hon var beviljad boende och hon riktade in sig på att det skulle dröja flera år och tog det med ro. En dag ringer biståndshandläggaren och säger att det finns ett rum ledigt och efter 14 dagar hade Lisa flyttat in. ”Det blev ett stort hopp, men det var ju ändå sommar och varmt” säger Lisa.

Men sedan mot höstsidan kände man att det var lite konstigt och...a det är ju ett kollektiv med människor som man inte...svårt att få gemenskap med de som kanske varit ensamma länge och inte är så utåtriktade, öppnar aldrig ett samtal. Jag frågar väl hur det gick med skidorna och så, så dålig kommunikation.

Men jag gick med i gymnastiken i somras och det var bra. Jag åkte iväg på rehab och då träffade jag andra människor. Det blir jobbigt att åka, man vet aldrig om man kommer iväg eller kommer hem i tid.

Lisa berättar vidare att hon behöver mer medicinsk hjälp och sjuksköterskan låser medicinskåpet då medicinhanteringen blivit så komplex.

Jo det kanske är det att jag släpper för mycket, jag har inte ansvar någonting. Flickorna sade det att det finns ingen som äter så ordentligt som du med grönsaker och sådant, inget snask åt jag.

Det är likadant som det här med mina betalningar. Jag VILL inte ha papper längre, jag känner det. Jag vill inte ha en sådan där telefon som ni har. Jag vill inte lära mig en tvättmaskin till. Vill inte en diskmaskin till. Jag har ju haft olika saker, men ja, nej jag säger ifrån!

Kommentaren uttrycks med kraft och fylls av en lång tystnad.

Men jag tror det här boendet är det bästa när jag hör hur andra har det på andra håll. Att det händer ingenting men här är det mycket, jag har bara varit på bingon två gånger, jag är inte intresserad av bingo, jag läser hellre en bok eller lyssnar på ett ljudband än att sitta där.

Men det har väl med ålder att göra också. Jag går inte jämt på de här uppträdandena för de är, jag känner att jag behöver vila, det är så. Jag har ju ben att gå på i alla fall fast de är dåliga, Men jag är ju gensträvig också. Jag ringer inte, jag försöker själv om jag kan.

Vad tänker du om du skulle säga till personalen, vad är det som gör att du inte vill göra det?

”Jag vet inte man känner sig obekvämt, både mot anhöriga och jag har ju ett hem som inte är här, som inte är tomt.” Är det meningen att hemmet ska finnas kvar i familjen undrar vi.

”Jag trodde att barnbarnen. De betalar hyra så jag behöver inte betala, men jag vill ha ett slut” säger Lisa mycket bestämt! ”Men det är saker och ting som jag måste ha hit men jag vet inte vart jag ska lägga det.” Nu skrattar Lisa istället. Lisa berättar att hon dock är lite frustrerad över att inte ha hunnit rensa ut men att hon hunnit sortera vissa saker. Det känslomässiga med flytten tyckte hon inledningsvis inte var något problem.

För att när jag väl hade bestämt mig då tyckte jag det var skönt att lämna hemmet för jag lider nog av, att inte veta att det inte är riktigt rent. Jag tror att alla kommer hit för sent, det är svårt att få kontakt med andra även de som pratar mycket. Eller också är det fel på mig, nu är det ju det att jag har en annan livsåskådning än de så vi har lite andra intressen.

Jag går in till andra avdelningen, vi dricker kaffe där på eftermiddagen, så då är det en, hon är 99 år och tycker om att jag kommer in där och vi kan prata om lite böcker. Jo men vi har en ljuspunkt riktigt och det är lyssnargruppen, vi lyssnar på en som läser böcker vi valt!!

Lisa berättar vidare om olika situationer som kan uppstå på boendet.

Jag vill inte vara till besvär har känt det under åren att jag är, att jag inte hade haft något emot att lämna det här. Men jag är ju så nyfiken att barnbarnen ska klara sig och så är det ingen som ber till gud för dem om jag inte gör det.

Är barnbarnen en sorts drivkraft undrar vi. ”De är det, det var mycket därför jag ville bo kvar hemma eftersom de kom då. Min yngsta dotter kom ofta också.” Saknar du de stunderna?

Ja jag hade sällskap. Jag trodde att jag i min enfald skulle ha rätt till att någon följde med mig, skulle gå till kyrkogården och gå över till affären, sitta och dricka kaffe där och handla. Har fått sällskap ut vid ett par tillfällen av personal.

Lisa önskar hon kunde vara mer spontan men säger hon får acceptera att hon är gammal. ”Jag trodde väl aldrig jag skulle bli nittio heller.” Vi undrar vad den tanken grundar sig i, att man ska acceptera saker för att man blir äldre?

Man ser på livet, jag tänker mig alla saker som vi har vårdat, längtat att köpa det ena och det andra, vara fäst vid. Jag tog med mig några saker, de får samsas om det och ge barnbarnen och resten får de sälja eller vad de vill.

Lisa berättar slutligen om hur hon och syskonen tog hand om deras döende mamma, så att hon inte skulle behöva vara ensam. Vi undrar om Lisa är rädd för ensamhet och om hon tvivlar på hur man idag tar hand om varandra.

Ja det kommer att bli svårt, jag tänker på mina barn, det är ingenting de kan se fram emot. För att de säger, hur ska det bli för vår del, vi kommer att ha krav! Jag är resten av den gamla stammen att man ska inte bara kräva. På det stora hela har vi det bra i Sverige.

Vi frågar om Lisa vill berätta något mer, hon avslutar med ett nej och utbrister ”jag trodde aldrig att jag skulle bli sådan som inte bryr mig om materiella saker!” Hon upptäckte det redan innan flytten och kanske gjorde det att Lisas beslut om att lämna hemmet kunde tas en aning lättare.

6.1.2.1 Sammanfattande tolkning

Vi tolkar Lisa som en envis kvinna enligt hennes självdefinition som gensträvig, van att anpassa sig i en stor familj. När hon blev pensionerad upplevde hon det som oförberett och en stor vändpunkt, vilket ledde till en ny fas i livet som dels var sorglig dels positiv. Vi tolkar att hon har känt samhörighet i sin stora familj, vilket hon ej tycks göra idag. Eftersom flytten föränleddes av att hon hade ett stort behov av trygghet, var den inte helt självvald. Lisa utvecklar risktagande och strategier, när hon väljer att förflytta sig utan hjälp, för att hantera känslan av att inte vilja vara till belastning och i rädsla av att bli passiv, som vi tolkar det. När hennes förväntningar om trygghet inte riktigt infriades tolkar vi som att flytten kändes onödig. Vi tolkar även att Lisa anser sig ha förlorat på flytten genom att de sociala nätverken och relationerna har minskat.

Hur Lisa talar om att det mot hösten inte kändes lika bra och hur svårt det är att skapa nya relationer på boendet, tycks det som att hon är nedstämd. Att åka iväg på rehabilitering eller sociala aktiviteter känns svårt för Lisa men hänvisar till färdtjänstens tillkortakommanden. Vi tolkar att det även är andra faktorer som spelar in, som existentiella behov. Materiella behov lägger Lisa ej djupa värderingar i längre, hon omvärderar sitt liv på fler plan nu när hon blivit äldre. Vi tolkar att ålderdomen skapar förutsättningar för Lisa att våga säga nej till olika saker, dock med viss ambivalens. Hon tycks vilja få vara i sin ålderdom som den hon är, men att hon har yttre krav och kanske inre. Lisa tror också att alla får plats på äldreboende alldeles för sent. Det kan tolkas som att hon upplever det som att de flesta är för sjuka eller givit upp hoppet om livet och inte orkar engagera sig i nya relationer. Hon kan också syfta på sig själv utan att vara medveten om det.

Hon resonerar om att det kan vara henne det är fel på eller att hennes religiositet, som hon finner styrka i, kan vara faktorn som påverkar umgänget. Det kan tolkas som att hon har tidigare erfarenheter av liknande situationer eller har funderingar på om hon kan vara en del av problematiken i relationsskapandet. Lisa menar det hon säger, när hon syftar på döden, i uttalandet om att hon inte haft något emot att lämna det här, om det inte vore för barnbarnen. Att hon känt sig till besvär under åren vet vi inte orsakerna till, men det kan ha lett till låg självkänsla eller en förvrängd självbild. Det finns existentiella behov hos Lisa som vi tolkar det.

6.1.3 Intervju 3 Inga-Lill “ensamvarg”

Inga-Lill är en ensamstående kvinna, född 1927 i Uppland, där hon bott på olika orter, hon har en yngre syster. Inga-Lill har varit gift men maken är avliden, tillsammans har de två söner, som ej är i livet idag. Inga-Lill var ett oönskat barn som togs hand av sin mormor när hon var 14 dagar gammal. Hon blev hämtad som 5–6 åring av mamman, som då bodde på annan ort och gift sig. Inga-Lill gick klart folkskolan och började arbeta på en högskola som assistent till en kvinnlig professor. Senare arbetade hon på en blomsterhandel, som städerska och som ansvarig för ett personalkafé. Hon har studerat vidare parallellt när hon arbetat som kontorist och slutligen som kanslist. Inga-Lill har bott på äldreboendet i 10 månader.

Vi möts i dörren av Inga-Lill, som blir glad att vi har tagit med oss fika, men ställer sitt åt sidan för att fokusera på intervjun. Hon visar oss vart vi ska sitta och hon vill själv sitta nära bordet så att hon hör vad vi säger. Inledningsvis berättar hon en tydlig redogörelse för sin bakgrund och sitt liv.

Hon berättar om att vara oönskad, om en kärleksfull mormor, kärleksfulla morbröder och det lilla huset mormor bodde i där man gick från knä till knä, ”trångt men mycket kärlek”. Inga-Lill berättar vidare om att hon gifte sig som ung, fick två söner med sin man och att livet rullade på, men beskriver det även som en berg och dalbana. Hon var mycket sjuk till och från, bland annat i cancer, hon var yngst på avdelningen på Radiumhemmet ”och det tär ju på en” förklarar hon.

Livet vände sakta men säkert och Inga-Lill berättar hur hon pratat med sin man om det ”har du hört att jag ALDRIG säger usch längre, usch sade jag om allting”. Hon berättar vidare om hur en av sönerna utvecklade alkoholism och om hur hon blev medberoende på så sätt att hon alltid ställde upp när han behövde. Hon pratar om upplevelsen av att hon var den enda som brydde sig om sonen, förutom hans sedermera exustru. Senare gjordes en intervention av hela familjen vilket ledde till en alkoholfri och positiv tid för alla, sonen hamnade dock i missbruket återigen. Livet går vidare i för övrigt en positiv anda tills Inga-Lills man blev sjuk. Då var hon 60 år.

Då sade ju pojkarna du kan ju inte sköta honom och ha det där jobbet, antingen får du sluta eller se till att pappa kommer in någonstans. Ja men så tänkte jag att så kan man ju inte bara göra med en människa som man varit gift sedan man var 17–18 år.

Hon sade upp sig och skötte sin man i hemmet, då hon inte hade något val som hon själv uttryckte det. Mannen blev således försämrad och bodde tidvis på ett avlastningsboende där han senare avled. Inga-Lill säger att det skedde på ett bra sätt och återkopplar plötsligt till sin son. Efter makens död bad hon sonen måla om i sovrummet i en viss färg.

Vad tror du pappa skulle säga om det sade sonen då, ja serra det bryr jag mig inte ett dugg om sade jag, för nu är det jag som bor här sade jag, jag är ensamvarg, då kände jag att jag måste ordna för mig, det är ingen annan som gör det.

Inga-Lill hade hemtjänst vid den här tiden, men hon försämras och hamnar akut på sjukhus ett flertal gånger till följd av att hon ramlat i lägenheten och känner sig mer och mer otrygg. Hon är också ofta ute och går med stöd av hemtjänstpersonalen kring ett äldreboende som finns i området, då en av flickorna en dag säger till Inga-Lill att hon verkar tycka om att gå där. Hon hade svarat att ”ja min högsta önskan är att jag ska få komma dit”. De gick in och hämtade broschyrer, varvid Inga-Lills sonson hjälpte till med att skriva ansökan till kommunen. De avtalade möte med alla berörda och 2 månader senare fick hon plats. Hon fick svaret en fredag, då enhetschefen för boendet ringt klockan 16.

Då behövde jag inte ha någon som var ute och gick med mig, utan då klädde jag på mig och kutade hit o ville komma in o titta! Jag var så lycklig så hade jag vunnit miljoner så hade det inte varit värt mer. Men jag kunde inte komma in, säg inte att jag ska vänta till måndagen sade ja, jo men det måste du göra.

Inga-Lill berättar att flytten gick väldigt smidigt och snabbt, hon fick hjälp av barnbarn med familjer. Detta var en glädjens tid och flytten var en vändpunkt i Inga-Lills liv. När hennes mamma levde hade hon många år tidigare fått en dotter till med sin nya man. Inga-Lill hade en 16 år yngre syster hon visste fanns, men inte hade kontakt med. Systemen tog kontakt med Inga-Lill vilket glädde henne oerhört mycket och idag har de den bästa kontakten man kan ha, säger Inga-Lill. Systemen och hennes man hade hjälpt Inga-Lill vid flytten ”å sedan har jag bara

mått bra...hittills, vilken hjälp jag haft, fantastiskt vilka människor!” Inga-Lill berättar entusiastiskt vidare om hur hon brukar sitta i dagrummet och se vad som händer runtomkring.

Det finns en man som först satt i en specialrullstol, sedan i en vanlig rullstol, sedan till rollator. Han hade en knuten hand och jag ser hur flickorna vecklar ut handen, sätter den på handtaget på rollatorn och han går själv. Då tänkte jag jaa tänk vilken tur jag har som bor här för att så här kommer jag att ha det hela tiden.

Vi har också fått sådan kolossalt fin mat i påsk. Sedan hade vi lekar och frågesport. Igår gick vi ut, det var väl 10–12 rullstolar och så gick vi ända ner till sjön. Det var bara jag och en väninna som går med rollator. De är så glada och frågar har du sovit i natt. Bara det än att bo själv och ingen människa bryr sig det kunde gå hur länge som helst utan att någon brydde sig. Det var ju så man var ensam.

Trots att Inga-Lill haft hemtjänst runtomkring sig verkade hon upplevt en djup ensamhet. Vi pratar vidare om vad som är viktigt för god ålderdom.

Två viktiga beslut har jag tagit i mitt liv, när jag slutade köra bil för att jag hade gråstarr och när jag flyttade hit! Det är beslut som jag tagit själv. Annars bestämde väl mannen det mesta.

Att få kunna ha möjlighet att bjuda till kalas vid födelsedagar och andra högtider, ser Inga-Lill också som viktigt. Hon ville inte sitta i sitt rum med anhöriga när hon fyllde år, hon ville att alla skulle få lära känna varandra, anhöriga, boende och personal. Hon tycker att det är så vänligt överallt och det vill hon förmedla till andra.

Nog är det som att man fått en familj igen och jag har sådan frihet, hela förra året så vattnade jag blommorna, var med och planterade på balkongen och gjorde sådant där ute. Vissa är aldrig nöjda, de är negativa hela tiden, alltid fel på något, men då får man skylla sig själv.

Inga-Lill berättar vidare att en väninna sagt att människor inte pratar med varandra där hon bor.

Hon är en klippa för mig. Det är viktigt med eget ansvar och att man hälsar och presenterar sig, inget går av sig självt för att skapa relationer, det är så viktigt liksom, det kan dock uppstå

problem, att någon är så pass sjuk att det hindrar olika sammanhang. Man är ju ingen psykolog, personal kan försöka para ihop oss men det kan också generera ett ansvar och det är inte alltid passande om det skulle hända något, där har jag nog satt gränsen.

Så du känner en frihet här fast du bor med många andra? ”Ja enormt!” När du bor här kanske det är lite mindre ansvar? ”Jaaa. just det”. Hur upplever du det? ”Det finns en sak som jag inte berört och det är att en av de boende, jag förstod inte varför hon tyckt så illa om mig”. Här berättar Inga-Lill om att det inte fungerat mellan dem och att hon har skuldbelagt sig själv och undrat ”hur ska jag kunna lösa det där?” Det uppstod senare en gemensam aktivitet ”det har sammansvetsat oss på något sätt, men jag var helt enkelt mobbad!” Inga-Lill pratar i resonerande ton om att det kanske handlat om skilda socioekonomiska bakgrunder men hur personalen uppmärksammat dilemmat och skapat förutsättningar för de två kvinnorna att hantera situationen.

Kan du ha utvecklat en viss känslighet för att känna av stämningar till följd av dina erfarenheter med sonen som hade problem? ”Ja just det!” Att du också tar ansvar för relationen verkar det som? ”Mmm.” Det låter så i alla fall? ”Ja just det, men nu har jag kopplat av det.” Inga-Lill byter raskt samtalsämne och pratar vidare om aktiviteter, relationer och personal och om all vänlig hjälp Inga-Lill får. ”Ingen som tvingar mig att lära mig nya saker som till exempel telefonen, att de inte ledsnar på mig!” Inga-Lill har tidigare under intervjun berättat om allting hon behövt prestera i yrkeslivet och vilka krav som funnits, idag verkar hon fullt tillfreds med att slippa sådana åtaganden. Intervjun avslutas med att Inga-Lill skrattar och bjuder på karameller.

6.1.3.1 Sammanfattande tolkning

Inga-Lill tolkar vi som en lojal kvinna, med självdefinitionen ensamvarg. Trots att hon haft många människor runt omkring sig i olika familjekonstellationer, kan vi tolka det som att hon känt sig ensam och inte som alla andra. Hon är van vid ansvar men det hon åstadkommit har inte alltid uppmärksammats av andra. Vi tolkar att hennes problematiska uppväxt skapat hennes vilja till att vara en lojal individ som inte ger upp. Inga-Lill verkar besviken på alla som inte ställde upp för sonen, men kanske är hon också besviken på sig själv och tror att missbruket lät sig underhållas genom sitt medberoende. En vändpunkt i livet var när maken dog och Inga-Lill blev ensam. Trots sorgen fattade hon mod att måla ett rum, trots hon blev ifrågasatt av en av sönerna som hänvisade till den avlidne faderns åsikter. Vi tolkar genom sonens uttalande, att Inga-Lill upplevt sig som ofri och bunden till mannens normer och bestämmande och att hennes självkänsla stärkts av att fatta beslut med positiv utgång.

Hennes självförtroende tycks ha stärkts genom flytten till äldreboendet, som blev en positiv vändpunkt. Dels från ensamhet till gemenskap och dels till en stark frihetskänsla. Inga-Lill är van vid att ordna för andra men står på ålderns höst upp för sig själv, då hon inser att hon har egen frihet och ansvar att själv ta egna beslut. Det tycks som att Inga-Lill har en stark känsla för vad andra anser, när hon berättar om en kvinna på boendet som inte verkade gilla henne. Att hon tycks ta stort ansvar för andras beteende och vara en lösningsfokuserad individ kan förstås genom hennes bakgrund och uppväxt. Att hon lätt känner skuld känslor kan relateras till dels situationen med sonen dels att hon känt sig som ett oönskat barn. Vi tolkar att med tanke på Inga-Lills berättelser om sjukdomar, sorger, krav och ansvar i livet kan vi förstå att hon upplever flytten som positiv. Genom ansvarsavlastning samt ökad gemenskap och aktiviteter tycks hon uppleva en mycket god ålderdom.

6.2 Resultat analyserat med teorier

6.2.1 Flytt ur ett livsloppsperspektiv

Att flytta till ett äldreboende kan ses som något som förändrar livsloppet, där individen uppfattar händelsen som fortsätter påverka livet i framtiden. Det kan även kallas för en vändpunkt (Öberg, 2002). Av intervjuerna framgår det att kvinnorna ser flytten som en vändpunkt men att deras upplevelse av den varierar. Två av informanterna upplevde att de var redo att flytta samt att flytten var positiv. Den tredje informanten upplevde däremot inte att hon var beredd när beskedet kom och att flytten blev stressfull och problematisk. De positiva upplevelser kan kopplas till att när vi vet vad vi kan förvänta oss så kan vi förbereda oss, och då inträffar vändpunkten ”on-time”. Däremot de vändpunkter som sker oväntat eller vid ”fel tidpunkt” upplevs ofta som mer problematiska och kan även bli en stressfaktor (Öberg, 2002; Johansson, 2005).

Hur människor hanterar förlusten av sitt hem och att vara i mer eller mindre beroendeställning, kan bero på sina tidigare erfarenheter av relationer, äktenskap och ansvarsfördelning i hemmet. Marie-Louise Snellman (2009) beskriver att äktenskapet har haft en central funktion i samhället och att innebörden av ofta livslånga äktenskap, är en annan än idag. Informanterna i det empiriska materialet är gifta änkor, har studerat och yrkesarbetat. De har haft omsorg om hem och familj och inte sällan satt andras behov i första rummet. Det är tydligt då en av informanterna råds att pensionera sig delvis för att ta hand om sin sjuke make och att en annan informant avslutar sitt arbete för att just göra det.

Föreställningar om kvinnlig duglighet och kunskap kan kopplas ihop med idealet om ett välskött hem och att det var kutym att kvinnorna skulle ha ansvar över den privata sfären (Selander, 2017; Trossholmen, 2000). Att inte längre ha ansvaret över hemmet längre är något som alla tre informanterna beskriver men det har påverkar dem på olika sätt, där en informant känt en frihetskänsla medan en annan informant anser att hon har blivit avsidestagen i en negativ bemärkelse.

Gunnarsson (2017) menar att hur kvinnor hanterar de förändringar som inträffar i livet påverkar deras välbefinnande. För en av informanterna var flytten nästintill enbart positiva

erfarenheter. Hon beskriver att hon innan flytten känt sig ensam sedan maken och barnen gått bort. Sedan maken gått bort uppger hon att hon kan fatta beslut själv, vilket har ökat hennes självkänsla och skapat en känsla av frihet. Om man kan reflektera över tidigare händelseförlopp i livet så kan man byta perspektiv och se händelser på ett nytt sätt, vilket informanten har i detta fall har gjort (Rennmark & Hagberg, 2004).

Att flytta till ett äldreboende kan påverka självbilden eftersom man går från att vara självständig till att bli beroende av andra och en börda (Svidén et al., 2002). Två av informanterna uttryckte en förändrad självbild sedan flytten. En informant uppger att hon tidigare i livet anpassat sig mycket efter andra men att hon sedan flytten så har självkänslan förändrats. Detta på grund bland annat av att hon inte längre har kontroll över sin medicinering samt att hon uppfattar sig själv som belastning, både för anhöriga och för personalen. Ju äldre vi blir desto tydligare blir det när kroppens funktioner förändras och då kvinnor lever längre än män så har de också mer sjukdomar i slutet av livet. För äldre kvinnor så påverkar det deras välbefinnande i hög grad (Gunnarsson, 2017).

Äldre kvinnor inte vana att stiga fram och hävda sig själva och sina behov vilket kan leda till utsatthet (Nyqvist Cech, 2010). Däremot beskriver en annan informant att hon hade förväntat sig att må sämre när hon kom till boendet men att hon sedan flytten har blivit bättre på både läsa och skriva än tidigare. Hagberg (2002) menar att hur vi hanterar våra tidigare erfarenheter och använder dem i nuet blir en förstärkning av identiteten och uppbyggandet av vår självbild.

6.2.2 God ålderdom ur ett aktivitetsperspektiv

Aktivitetsteorin menar att ett gott åldrande uppnås av att individer fortsätter att delta i sociala sammanhang. Att bibehålla relationer både på och till andra utanför boendet är av stor vikt för alla kvinnorna men ter sig som en av de största utmaningarna av olika skäl. En av informanterna hade innan flytten nära kontakt med sin stora familj men i och med flytten har hon förlorat kontakten. Då hon inte heller har nära vänner på boendet så innebär att hennes sociala nätverk har försvunnit och att hon idag uppger att hon upplever ensamhet.

Kvinnor lägger stor vikt vid relationer till andra och att gemenskapen ses som väsentlig, både för bekräftelse och ha trevligt. Kvinnor har ett större socialt nätverk och fler vänner än män och det blir svårt när förlust av vänner och släkt inte kan kompenseras med andra relationer

(Gunnarsson, 2017). En av informanterna uppgav att hon har fått en ny nära vän på boendet som hon delar vissa gemensamma intressen med. Informanten berättade ett flertal gånger om denna vän och hur viktig den är för hennes välbefinnande och trivsel på boendet.

Alla individer har olika intressen och det kan innebära att man inte är intresserad av de aktiviteter som boendet erbjuder. Överdriven aktivering kan leda till att de äldre upplever att aktiviteterna är meningslösa, och att påtvingas ofrivillig aktivering eller att få sina handlingar inordnade i ett nyttigt aktiveringsperspektiv kan vara stressande och kränkande för den äldre (Hartnett et al., 2012). En av informanterna uppgav att boendet erbjuder många aktiviteter men att hon inte deltog i de flesta av dem eftersom hon inte var intresserad av just de aktiviteterna. Om man betraktar kvinnor som en homogen grupp där alla har gemensamma intressen och behov så döljs deras skilda erfarenheter gällande familjesituationen, yrkeserfarenheter och intressen (Krekula, 2010; Storm, 2017).

Boende på äldreboende förväntas anpassa sig efter boendets rutiner vilket kan innebära att äta på samma tid, gå på promenader när det passar med personalen osv. Om man uppfattar att personalen inte har tid för promenader så kan det bli så att de boende tillslut slutar fråga eftersom man har lärt sig att personalen ändå inte har tid (Hartnett et al., 2012). En av informanterna uppgav att hon inte kunde delta i aktiviteter utanför boendet, för även om hon kunde få färdtjänst, var hon tvungen att anpassa sig till boendets mattider. Detta ledde till att hon får anpassa sig efter boendets rutiner och inte efter hennes val av aktivitet.

En annan informant uppgav också att hon innan flytten förväntat sig att hon hade rätt att någon personal skulle följa med till affären för en fika eller besöka kyrkogården men efter ett år på boendet så hade det endast inträffat vid två tillfällen. Detta ledde till att hon inte längre frågar personalen om hjälp gällande promenad och liknande aktiviteter.

Många men främst kvinnor upplever att de inte möts av den respekt som de är berättigade till och upplever att de har svårt att göra sin röst hörd (Nyqvist Cesh, 2010). Informanterna flyttade till boendet av samma orsak, de kände sig inte längre trygga att bo hemma. För en av informanterna var det en nödvändighet på grund av sjukdom, för en annan informant så var det med uppmuntran av hemtjänstpersonal att ta steget hon inte vågat innan och för den tredje informanten var flytten på uppmuntran av anhöriga. Två av informanterna känner sig numera trygga på boendet medan den tredje informanten uttrycker att hon inte känner sig trygg på

grund av att hon mist egenkontrollen, stress av att inte ha/ta ansvar länge samt att hon är beroende av personalens assistans. Andersson et al., (2007) beskriver att äldre känner trygghet att ha personal omkring sig och Dahlqvist et al., (2010) har kommit fram till att välbefinnandet på boendet försämras om den äldre går från självständighet till beroende.

7. Diskussion

I detta avsnitt redogörs för en sammanfattning av studiens resultat. Sedan diskuteras det empiriska materialet kopplat till tidigare forskning och teorier. Därefter följer en metoddiskussion om vårt val av metodens styrkor och svagheter. Avsnittet avslutas med studiens betydelse för socialt arbete samt vårt förslag på fortsatt forskning inom området.

7.1 Resultatsammanfattning

Studiens syfte var att belysa och få ökad förståelse för hur ensamstående äldre kvinnor upplever sin flytt till äldreboendet, vad god ålderdom på ett äldreboende kan innebära. Analysen av det empiriska materialet visar att upplevelsen av flytten berodde på vilka erfarenheter man har sedan tidigare i livet samt hur pass redo man var för när flytten skedde. Även om upplevelsen av flytten tedde sig olika för kvinnorna så var de överens om att den innebar en vändpunkt i livet. I det empiriska materialet framkom det att sociala relationer och interaktion var viktigt för kvinnors välbefinnande på boendet samt att vikten av att ha val av aktiviteter att sysselsätta sig med, även om man inte deltog aktivt i dem. Kvinnorna flyttade till boendet för att få ökad trygghet och ett år efter flytt så hade det införlivats av två kvinnorna medan den tredje kvinnan inte upplevde trygghet på boendet.

7.2 Resultatdiskussion

I studiens resultat framkommer det att flytten blev en vändpunkt för informanterna, dock på varierande sätt. De tre informanterna flyttade av samma orsak, behov av ökad trygghet. Även Larsson (2006) beskriver detta som en vanlig orsak för flytt. Resultatet visar att för två av informanterna så stämde det överens och att de idag känner sig trygga. Det var även samma två informanter som var beredda på när flytten skulle ske samt har idag accepterat den. Den tredje informanten, som upplevde att hon inte var redo när beslutet om flytten kom samt att hon idag inte har accepterat den, känner sig inte trygg på boendet.

Upplevelsen av flytten kan spela in i avsaknad av trygghet men detta kan även bero på att hon inte längre har kontroll över sin medicinering, att hennes sociala nätverk har minskat samt att hon har blivit beroende av personalen sedan flytten till boendet, vilket är något som Dahlqvist et al., (2010) också har beskrivit i sin studie.

I det empiriska materialet så framkommer det att alla tre informanterna anser att sociala relationer är viktigt för deras välmående. Informanterna är änkor samt även förlorat barn och andra nära anhöriga. En av informanterna har hittat en nära vän på boendet som hon berättar om ett flertal gånger medan en annan informant uppger att hon känner sig ensam eftersom det är svårt med relationerna på boendet. Vikten av att ha nära vänner och interagera med andra när man har upplevt förluster som exempelvis en förlorad partner eller barn lyfts även av Svensson (2014) samt Andersson et al., (2007).

Två av informanterna har tidigare i livet varit aktiva samt fortsatt att vara så aktiva i den mån de kan på boendet. Dahlqvist et al., (2010) skriver om hur meningsskapande det är för den äldre att utföra sysslor eller aktiviteter och att det inte spelar roll om man deltar i aktiviteterna eller inte utan att de ska finnas och att man ska ha ett val att delta eller inte. Även Andersson et al., (2007) belyser detta. Deras resultat kan appliceras på vårt resultat då vi kan se att den informant som väljer att inte delta i boendets aktiviteter på grund av ointresse trots att hon är nöjd med de aktiviteter som boendet erbjuder.

I det empiriska materialet så framkom det att de negativa aspekterna med att flytta till ett äldreboende är de i och med flytten säger upp sin självständighet och oberoende. Informanterna menar på att flytten leder till att man känner sig maktlös eftersom känslan är att boendet är slutgiltigt vilket även Pylpiy Shippiee (2009), Oswald & Rowles (2010), Sainio och Hansebo (2008) samt Iwasiw et al. (2003) har beskrivit. Det kan uppfattas som tvetydigt för informanterna eftersom Söderberg (2014) och Reed & Morgan (1999) skriver om att en av orsakerna till att man flyttar in på ett äldreboende kan vara att man inte vill beroende samt vara en belastning för sina anhöriga.

När Tracy och DeYoung (2004) menar att eftersom de flyttar till ett boende där de blir beroende av personalen så kan det också vara stressande för den äldre. Detta har vi uppmärksammat i materialet då en informant uttryckte att hon innan flytten inte vill vara en belastning för sina anhöriga men nu känner hon sig istället som en belastning för personalen. Miney & Ranzjin (2016) tar upp i sin studie att för att få ett bra liv på äldreboendet så måste man vara villig att ta emot hjälp från personalen.

Hur den äldre kvinnan upplever god ålderdom på äldreboendet kan besvaras med flera teorier inom socialgerontologin, beroende på vad man vill undersöka. Nu när intervjuerna är genomförda så anser vi att aktivitetsteorin överlag var ett bra val av teori. Informanterna konstaterade, som i forskningssöversikten, att den sociala miljön och relationer är viktig samt att det är viktigt att ha aktiviteter att välja mellan även om man inte deltar i dem.

Vi upplevde dock att aktivitetsperspektivet inte täckte alla områden som informanterna uttryckte var viktigt för god ålderdom på äldreboendet. Det som inte omfattades inom aktivitetsperspektivet men som informanterna uttryckte var god ålderdom var trygghetsfaktorn. Hur trygg/otrygg man känner sig påverkade välbefinnandet. Trygghetsfaktorn kunde ha analyserats ur ett livsloppsperspektiv eftersom informanterna uttryckte att det var orsaken till flytten. Risken med att dela upp resultatet i teman som vi har gjort är att det kan bli fragmenterade delar av resultatet.

Gällande vårt val av livsloppsperspektivet så är vi nöjda med valet av teori. Vi inser att perspektivet är omfattande och trots att informanterna öppnade sig och berättade sina livsberättelser kan det vara svårt att få mycket information under en 1-2h intervjuer med någon man inte har träffat tidigare, så att det täcker hela livsloppsperspektivet. Om det hade funnits tid så tror vi att med flera intervjutillfällen kan leda till mer djupgående livsberättelser. Med den tid vi har haft till vårt förfogande så anser vi att teorivalet blev rätt. Gällande valet av genusperspektiv så tycker vi att det var en intressant aspekt på åldrandet. Vi inser att det går att fördjupa sig mer kring genusteori och forskning om kvinnor men då vårt fokus främst har varit kring flytt samt god ålderdom så anser vi att det har varit berättigt.

7.3 Metoddiskussion

Syftet var att göra en kvalitativ studie via djupintervjuer med utgångspunkt ur två forskningsfrågor. Intervjun som metod har styrkor där flera personers reflektioner om olika samhällsfenomen på kort tid kan höras. Upplevelser och erfarenheter kan berättas och även de intervjuades normer, emotioner, språkbruk och inte minst det som tas för givet framkommer. En intervju kan således återspegla oändliga variationer av samhällsfenomen och upplevelser. Svagheter med intervjuer handlar om vad utsagor egentligen är och vad de betyder. Har tolkaren analyserat intervjupersoner som de verkligen menat, eller är resultatet öppet för andra

mer rimliga tolkningar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Risken med ett tvåstegsurval av informanterna är, att de inte är slumpmässigt utvalda och således kan graden av det som framkommer i berättelserna vara vinklade åt olika håll.

Vi har tagit lärdom av hur fördelaktigt det är att vara insatt i de metoder man avser använda i sin studie. Inledningsvis avsåg vi utföra narrativa analyser då vi ansåg att det kopplade bra till syfte och forskningsdesign. Det är en stor utmaning att lära sig en ny metod trots relevansen och användbarheten i studien. Även i en metod som ligger närmre till hands finns fallgropar och risker, som i den hermeneutiska meningstolkningen. Fördelen med metoden är att den motsvarar vårt syfte mycket väl, genom goda möjligheter att få svar på individernas personliga upplevelser.

I våra djupintervjuer finns livsberättelser vilka är fulla med intressanta detaljer. Risken är att generera en alltför öppen tolkning dels finns risken att fokus hamnar på fragmenterade delar och detaljer. Viktigt är att då åter rikta blicken mot forskning och litteratur som berör de valda teman, vilket vi ständigt haft med oss i tanken. Andra utmaningar och fallgropar som kan förekomma är att tolkningen ej är realistisk, relaterat till den miljö där texterna etablerades. Det kan även finnas motsägelser i texten, men de kan utmanas och fördjupas i en god analys (Westlund 2015).

7.4 Implikationer för socialt arbete eller forskning

I studiens resultat har vi identifierat hur framtidens äldreomsorg kan utvecklas. Detta genom att vi uppmärksammat hur kvinnor beskriver sina upplevelser kring flytt till äldreboende samt hur de beskriver god ålderdom. I forskningsöversikten kan vi se att årliga kvantitativa undersökningar gällande kvaliteten och utförande görs av boende på äldreboende men bakom siffrorna i statistiken döljer det sig människor med individuella livsöden, individuella och existentiella behov. Vi kan konstatera att i det praktiska arbetet med äldre kvinnor, exempelvis vid en flytt till ett äldreboende, är det relevant att be kvinnan berätta sin livshistoria. Det kan leda till att hon känner sig bekräftad, får ökad självkänsla samt att personalen får ökad förståelse för vad flytten kan innebära för kvinnan.

7.5 Förslag till fortsatt forskning

Vi föreslår att fortsatt forskning behöver belysa kvinnors situation kring flytt till och upplevelser av äldreboende, men även forskning som handlar om hur situationen kan förbättras. Utifrån vårt resultat ser vi att det finns individuella samt existentiella behov hos kvinnorna det berör. För att öka chanserna till att flytt ska upplevas som positiv och generera god ålderdom, behövs en mer individanpassad äldreomsorg, till skillnad från kollektivanpassningen vi ser idag. Vi ser även en stor utmaning för framtidens äldreomsorg, med tanke på de kommande generationer kvinnor som ska flytta till äldreboende. Kvinnorna på framtidens äldreboenden kommer att ha större variationer i bakgrund, vilket ställer komplexa krav på samhället. Utmaningen ligger i att nya generationer ej kommer att vara lika anpassningsbara och medgörliga som kvinnorna i vår studie.

8. Referenser

- Andersson, A., Pettersson, E., Sidenvall, B. (2007). Daily life after moving into a care home - experiences from older people, relatives and contact persons. *Journal of Clinical Nursing*, 16(9), s.1712–1718. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2006.01703.x>
- Andersson, L. (2002). Ålderism. L. Andersson (Red.), *Socialgerontologi* (s. 104–127). Lund: Studentlitteratur
- Bengtsson, V., Burgess, E., Parrott, T. & Mabry, J. (2002). Ingenting är mer praktiskt användbart än en god teori. L. Andersson (Red.), *Socialgerontologi* (s. 17–43). Lund: Studentlitteratur.
- Boréus, K. (2015). Texter i vardag och samhälle G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s.157–175). Stockholm: Liber AB.
- Dehlin, O, Hagberg, B, Rundgren, Å, Samuelsson, G, Sjöbeck, B. (2004). *Gerontologi: Åldrandet i ett biologiskt, psykologiskt och socialt perspektiv*. Falköping: Natur & Kultur.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34–53). Stockholm: Liber AB.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativa analyser* (s.16–43). Stockholm: Liber AB.
- Gunnarsson, E. (2017). “Man får inte stanna upp”- om äldre kvinnors och mäns vardagsliv och kroppens förändring. E. Gunnarsson & M. Szebehely (Red.), *Genus i omsorgens vardag* (s. 97–110). Malmö: Gleerups.
- Gunnarsson, E & Szebehely, M. (2017). Komplexiteter och utmaningar i omsorgens vardag. E. Gunnarsson & M. Szebehely (Red.), *Genus i omsorgens vardag* (s. 13–27). Malmö: Gleerups.
- Hagberg, B. (2002). Minnet av ett levt liv. L. Andersson (Red.), *Socialgerontologi* (s. 64–82). Lund: Studentlitteratur.

Hagberg, B. & Rennmark, M. (2004). *Den åldrande människans psykologi: Ett livsloppsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Harnett, T. Jönson, H. Wästerfors, D. (2012). *Makt och vanmakt på äldreboenden*. Lund: Studentlitteratur AB.

Iwasiw, C., Goldenberg, D., Bol, N., & MacMaster, E. (2003). Resident and Family Perspectives: The First Year in a Long-term Care Facility. *Journal of Gerontological Nursing*, (1), 45. Hämtad från <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=edsovi&AN=edsovi.00004827.200301000.00009&lang=sv&site=eds-live>

Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Jönson, H. & Harnett, T. (2015). *Socialt arbete med äldre*. Stockholm: Natur & Kultur.

Krekula, C. (2010). Ålderskodning - särskiljande praktiker. S. Johansson (Red.), *Omsorg och mångfald* (s. 56–66). Malmö: Gleerups.

Kristensson, J & Jakobsson, U. (2010). Olika perspektiv på åldrandet. A. Ekwall (Red.), *Äldres hälsa och ohälsa* (s. 15–27). Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, S. Sjöblom, Y. Lilja, J. (2008). *Narrativa metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Miney, M. J., & Ranzijn, R. (2016). We Had a Beautiful Home but i Think I'm Happier Here: A Good or Better Life in Residential Aged Care. *Gerontologist*, 56(5), 919–927. Hämtad från <https://doi.org/10.1093/geront/gnu169>

Morgan, D., & Reed, J. (1999). Discharging older people from hospital to care homes: Implications for nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 29(4), 819–825. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1999.00964.x>

Nordenstam, T. (1977). Alternativ hermeneutik. *Nordisk psykologi* (2:1977) s. 102–109. Hämtad från <https://torenordenstam.files.wordpress.com/2017/11/a-psyk.pdf>

Nyqvist Cech, B. (2010). Empowerment för äldre. S. Johansson (Red.), *Omsorg och mångfald* (s. 89–98). Malmö: Gleerups.

Oswald, F., Rowles, G. (2006). Beyond the relocation trauma in old age: New trends in today's elders' residential decisions. Hämtad från <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=edsbas&AN=edsbas.B7AF716&lang=sv&site=eds-live>

Pylypiv Shippee, T. (2009 januari) But I Am Not Moving: Residents' Perspectives on Transitions Within a Continuing Care Retirement Community, *The Gerontologist, Volume 49, Issue 3*, sid. 418–427. Hämtad från <https://doi.org/10.1093/geront/gnp030>

Sainio, J., & Hansebo, G. (2008). Moving to a nursing home - a new life phase. An interview study / Att flytta till sjukhem - en ny fas i livet. En intervjustudie. *Vård i Norden*, (2), 27. <https://doi.org/10.1177/010740830802800207>

Selander, V. (2017). Hur kön görs i en vardag med personlig assistans. E. Gunnarsson & M. Szebehely (Red.), *Genus i omsorgens vardag* (s. 81–96). Malmö: Gleerups.

Snellman, M.-L. (2009). *'Det är ju inte hela tiden bara lycka heller': äldre kvinnors berättade liv - om arbete, omsorg och åldrande i landsbygdsmiljö*. Avhandling, Umeå universitet, Institutionen för socialt arbete. Från <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=edslib&AN=edslib.11727321&lang=sv&site=eds-live>

Sohlberg, P. & Sohlberg, B-M. (2013). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. Stockholm: Liber AB.

Storm, P. (2017). Kön i interaktion: Möten mellan omsorgsarbetare och äldre på ett äldreboende. E. Gunnarsson & M. Szebehely (Red.), *Genus i omsorgens vardag* (s. 159–174). Malmö: Gleerups.

Svensson, A-M. (2014). *Äldres erfarenheter av välbefinnande inom särskilt boende för äldre*. Avhandling. Högskolan i Jönköping, Hälsohögskolan. Från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A749644&dswid=4170>

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17–31). Stockholm: Liber AB.

Svidén, G., Wikström, B.-M., & Hjortsjö-Norberg, M. (2002). Elderly Persons' Reflections on Relocating to Living at Sheltered Housing. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 9(1), 10–16. <https://doi.org/10.1080/110381202753505818>

Szebehely, M. (2017). Omsorgsmönster bland kvinnor och män - inte bara en fråga om kön. E. Gunnarsson & M. Szebehely (Red.), *Genus i omsorgens vardag* (s. 13–27). Malmö: Gleerups.

Szklarski, A. (2015). Fenomenologi. A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativa analyser* (s. 131–147). Stockholm: Liber AB.

Söderberg, M. (2014). *Hänsynstagandets paradoxer. Om äldre, närstående och biståndshandläggare vid flytt till särskilt boende*. Avhandling, Lunds universitet, Institutionen för socialt arbete. Från. <https://portal.research.lu.se/portal/files/5814889/4387505.pdf>

Sörensdotter, R (2017). Femininitet, maskulinitet och omsorgsarbete. E. Gunnarsson & M. Szebehely (Red.), *Genus i omsorgens vardag* (s. 143–157). Malmö: Gleerups.

Thornberg, R. & Fejes, A. (2015). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativa analyser* (s. 256–278). Stockholm: Liber AB.

Tornstam, L. (2018). *Åldrandets socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Tracy, P., & DeYoung, S. (2004). Moving to an Assisted Living Facility: Exploring the Transitional Experience of Elderly Individuals. *Journal of Gerontological Nursing*, (10), 26.
Hämtad från
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=edsovi&AN=edsovi.00004827.200410000.00007&lang=sv&site=eds-live>

Trossholmen, N. (2000). *Tid till eftertanke: Kvinnligt pensionärsliv ur ett klass- och livsloppsperspektiv*. Göteborg: Novums Grafiska AB.

Turunen, P. & Marusz, M. (2010). Alternativ omsorg i glesbygd. S. Johansson (Red.), *Omsorg och mångfald* (s. 193–207). Malmö: Gleerups.

Westlund, I. (2015). Hermeneutik. A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativa analyser* (s. 71–89). Stockholm: Liber AB.

Wånell, S-E. (2006). Boende för äldre. M. Thorslund & S-E Wånell (Red.), *Åldrandet och äldreomsorgen* (s. 155–184). Lund: Studentlitteratur.

Öberg, P. (2002). Livslopp i förändring. L. Andersson (Red.), *Socialgerontologi* (s. 44–63). Lund: Studentlitteratur.

Öberg, P. (2007). Åldrandet ur ett livsloppsperspektiv. *Socionomen*, (4), 12–17.

Öberg, P. (2015). Livshistorieintervjuer. G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 55–66). Stockholm: Liber AB.

Elektroniska källor

Boverket, bostadsmarknadsenkät (BME): hämtad 5 april 2019, från, <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/>

Dahlqvist, A-K., Berglund, C. & Holmberg, M. (2010). Fokusgrupp på äldreboende – med kvalitetskarta som metod (Äldrecentrum Västerbotten nr 2010:1). Umeå: Äldrecentrum Västerbotten. Från <https://www.fouvalfard.se/fokusgrupp-pa-aldreboende-med-kvalitetskarta-som-metod>

Larsson, K. (2006). Kvarboende eller flyttning på äldre dagar – en kunskapsöversikt (Stiftelsens Stockholms Läns Äldrecentrum nr 2006:9). Stockholm: Stiftelsens Stockholms Läns Äldrecentrum. Från http://www.aldrecentrum.se/sites/default/files/Global/Rapporter/2006_9_Kvarboende.pdf

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Hämtad 5 april 2019, från Riksdagen, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Socialstyrelsen (2014). *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? En rikstäckande undersökning av äldres uppfattning i hemtjänst och äldreboenden 2014*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19543/2014-9-41.pdf>

Statistiska centralbyrån. (2017). *Hög medellivslängd i Sverige*. Hämtad 13 april, 2019, från Statistiska centralbyrån, <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Hog-medellivslangd-i-Sverige/>

Statistiska centralbyrån. (2019). *Sveriges framtida befolkning 2019-2070*. Hämtad 13 april, 2019, från Statistiska centralbyrån, <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/befolkningsframskrivningar/pong/statistiknyhet/sveriges-framtida-befolkning-2019-2070/>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad: 4 maj, 2019, från Vetenskapsrådet, <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

9. Bilagor

Bilaga 1.

Missivbrev

Till Verksamhetschef för Vård och Omsorgsboende.

Ansökan om tillstånd att få utföra en kvalitativ studie som del av Socionomutbildningen vid akademien för hälsa och arbetsliv, Högskolan i Gävle.

Vi är två socionomstuderande, Cecilia Engman och Sofia Magnusson, som är intresserade av att studera hur äldre ensamstående kvinnor ser på sin flytt till äldreboende samt vad god ålderdom på ett äldreboende kan innebära. I Sverige är andelen äldre kvinnor över 65 år, större än andelen män, enligt Statistiska Centralbyrån. Idag står många äldre i kö för att få en plats på ett särskilt boende. Särskilt boende för äldre över 65 år avser särskilda boendeformer för äldre enligt 5 kap. 5 § Socialtjänstlagen. För att få en plats ansöker vederbörande om detta, vilket en biståndshandläggare hos kommunen genom en utredning beslutar om. En ansökan ses som frivillig, men kan också ses som nödvändig, då det ej längre går att bo kvar i hemmet av olika anledningar. Som socionomstuderande är vi speciellt intresserade av att få ta del av kvinnornas egna berättelser om flytten och om deras uppfattningar om god ålderdom på ett äldreboende. En av oss har tidigare arbetat som undersköterska inom hemtjänst och på äldreboenden.

Vi avser att samla in data genom att göra intervjuer med 3–4 äldre kvinnor på ett eller flera äldreboenden. Vi kommer att använda oss av en intervjuguide och ha öppna frågor kopplade till hur äldre ensamstående kvinnor ser på flytten och om deras uppfattningar om god ålderdom på ett äldreboende. Intervjuerna kommer vi att genomföra i april 2019 och beräknas ta 1 till 2 timmar, beroende på intervjupersonernas möjligheter. Intervjuerna bör ske ostört i enskilt rum hos boende eller annat rum. Intervjuerna spelas in med tillstånd av informanterna samt transkriberas noggrant. Vi kommer att följa vetenskapsrådet etiska principer som innebär att våra informanter kommer att få tydlig skriftlig och muntlig information om syftet med studien, upplägget samt om att deltagandet är frivilligt. Informanten har full rätt att avbryta intervjun. Återkoppling till fältet sker genom att vi erbjuder informanterna att ta del av

intervjudelen. Detta för att säkerställa att resultatet är troget informantens berättelse. Plats och identiteter kommer att anonymiseras i slutresultatet. Materialet kommer att bearbetas med en narrativ metod. Denna metod handlar kortfattat om att det är intervjupersoners berättelser som står i fokus. Vi önskar kunna intervjua tre ensamstående kvinnor över 65 år, boende på äldreboende. En fjärde informant bör tillfrågas, vid eventuella bortfall. Urvalet sker genom så kallat andrahandsurval, där enhetschefer tillfrågar de boende om att vilja delta.

Uppsatsen

Uppsatsplanen har godkänts av examinator och uppsatsen ska handledas av Päivi Turunen, universitetslektor och fil.dr. i socialt arbete. Den färdiga uppsatsen kommer att examineras på ett seminarium samt i form som ett skriftligt examensarbete. Uppsatsen kommer att publiceras i databasen på Högskolan i Gävle efter examinering och godkännande. Möjlighet att få kopia på det färdigställda arbetet kommer att erhållas.

Kontaktuppgifter:

Cecilia Engman

Student Högskolan i Gävle

iano.engman@gmail.com

070-xx xx xxx

Sofia Magnusson

Student Högskolan i Gävle

ofk14@student.hig.se

073-xx xx xxx

Härmed medges tillstånd att utföra en kvalitativ studie enligt beskrivning ovan.

X

Verksamhetschef

X

Ort och datum

Bilaga 2.

Mejl till enhetschef

Hej!

Jag har haft kontakt med NN, som godkände att jag och min uppsatspartner utför vår studie, där vi vill undersöka hur ensamstående kvinnor upplever flytt till äldreboende samt vad de anser att god ålderdom på äldreboende är. De kommer att få berätta relativt fritt om dessa två teman. Vi hade önskemål om att äldreboendet skulle ligga i NN.

Har fått bekräftat idag att det var ok att ta kontakt med dig. Det tackar vi för!

Vi undrar om du eller din personal som känner de boende, skulle vilja tillfråga tre ensamstående kvinnor om de vill bli intervjuade i deras hem eller annat lämpligt rum? Vi behöver även en fjärde kvinna som kan tänkas vara en reserv, som tillfrågas vid behov. Intervjun kommer att ta 1 till 2 timmar beroende på intervjupersonens möjligheter. Vi kommer självklart att dela ut formella brev till berörda kvinnor, där innebörden beskrivs och skriftligt samtycke krävs. Vi har en strikt tidsplanering därav önskar vi utföra intervjuerna vecka 16 och -eller vecka 17. Minst en av intervjuerna bör vi utföra vecka 16, då vi har en skriftlig deadline.

Vi undrar om det rent praktiskt är möjligt att ni tillhandahåller dag och tid då vi kommer och intervjuar respektive kvinna, då ni är insatta i alla rutiner som boendet har?

Vid besöket kommer vi att vara tydliga och berätta mer om vår studie för kvinnorna.

Tanken var också att vi tänkte bjuda på fika under intervjuerna, så vi behöver få vetskap om det finns några allergier, diabetes eller dylikt.

Med vänliga hälsningar

Cecilia Engman och Sofia Magnusson

Bilaga 3.

Informationsbrev

“Om flytt och god ålderdom på äldreboende”

Hej!

Tack för att du visat intresse och vill delta i vår studie som handlar om *ensamstående kvinnors upplevelser av flytt till äldreboende samt vad de anser att god ålderdom på ett äldreboende är.*

Intervjun kommer att beröra hur du har upplevt flytten till äldreboendet och vad du anser att god ålderdom på boendet är. Du kommer att få berätta fritt, då vi är mycket intresserade av att få lyssna till en personlig berättelse. Det finns väldigt lite eller ingen forskning alls som berör just kvinnors perspektiv i ämnet. Du bidrar således med viktig kunskap om kvinnors upplevelser av flytt och god ålderdom på boende, vilket kan vara intressant för andra kvinnor i samma situation.

Vi kommer att beakta de etiska riktlinjerna för forskning som är antagna av Vetenskapsrådet. Det är frivilligt att delta och du kan när som helst avbryta intervjun. Du kan även välja att avbryta ditt deltagande efter att intervjun har genomförts, då kontaktar du någon av ansvarig student. Den information som framkommer i intervjun är konfidentiell, den kommer inte att lämnas ut till någon och den kommer endast att användas i vår uppsats. Vi kommer att byta ut eller dölja namn och annan information som framkommer under intervjun, som gör att intervjupersonen kan identifieras. Intervjun beräknas ta 1 timme som minst och som längst 2 timmar. Vi vill gärna spela in intervjun. Detta beror på att vi vill ta vara på den information som framkommer i intervjun på bästa sätt samt att den som intervjuas inte felciteras. När transkriberingen av intervjun är klar så kommer inspelningen att raderas. Vi erbjuder dig att ta del av den färdiga studien om så önskas.

Vänligen lämna ditt samtycke skriftligt nedan.

Om du har fler frågor så får du gärna kontakta oss via mail eller telefon.

Cecilia Engman

Student Högskolan i Gävle

E-mail: ianoengman@gmail.com

Telefon: 070-xx xx xxx

Sofia Magnuson

Student Högskolan i Gävle

E-mail: ofk14smo@student.hig.se

Telefon: 073-xx xx xxx

Namn xx

Ort och datum xx

Bilaga 4.

Intervjuguide

Temaområde flytt till äldreboende samt god ålderdom på äldreboende

Bakgrund intervjuperson:

Berätta gärna lite bakgrund om dig själv, som vad du heter och när du är född.

Intervjufrågor:

Berätta om dina upplevelser kring flytten till äldreboendet.

Vad anser du att god ålderdom på äldreboendet innebär för dig.

Avslutningsvis:

Finns det något mer som du gärna vill berätta för oss?

Är det något du inte vill att vi ska ta med i vårt uppsatsarbete?

